תלמוד ירושלמי · מפרשים · תוספות הרי״ד על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי סוטה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי סוטה

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-הריד-על-תלמוד-ירושלמי-סוטה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
פרק ב 15
הלכה ה 15
פרק ו 19
הלכה ב 19

פרק א

הלכה א

השיבו על דברי ר"י בר"י הכל ממנו לקנאות לה בשנים ט"ס דמוכח דמהופך הגי' וכצ"ל הכל ממנו לקנות לה מפיו ולהביא עדים שנסתרה ולקמן בתר הכי גרסינן הכל ממנו לקנאות לה בשנים ולומר שנסתרה ודבר זה מוכח הוא:

עדי קינוי שנמצאו זוממין לוקין פי' דלא שייך לאמר שמשלמין ממון דהא עדיין לא פעלו בעדותן כלום קודם עדי סתירה אבל על עדי סתירה מיבעי' ליה אם משלמין ממון די"ל דכיון דלא רצתה לשתות והפסידה כתובתה משלמין ממון דהא ע"פ עדותן הפסידה אי דלא משלמי הגורם לממון שגרמו עדותן רק משלמי בכ"מ רק מה שהעידו אבל הגרמא שיצא מתוך עדותן אין משלמין ועי' במס' שבועות דף כ"ב דקרי עדי סתירה דבר הגורם נממון דהוא הפסד הכתובה ע"ז פשוט אין למידק דבר מדבר בעדים זוממין כמו דגרסינן בירושלמי בספ"ב דכתובות גבי נאמנים להעיד בגודלן כו' עד כאן היינו באין בשבת לענין תחומין ומפרש הגמ' אם בזה גרמו שיוציאו השדה מן זל"ז כגון היינו יודעין שעד שדה ראובן תחום שבת ונמצאת השדה לשמעון מהו מפקעתה משמעון ולחזירתה לראובן ע"ז שאיל שם אם הוזמו מהו שישלמין כיון דזה לאו עיקר עדותן היא אלא ע"י גורם שע"י עדותן גרם להוציא השדה משמעון לראובן ופשוט גם כן אין למדין דבר מדבר בע"ז פי' דמה שנתגלגל דבר מתוך דבר אין חייבין ע"ז עדים זוממין וה"נ פשוט כן וכן פי' בנו"י ז"ל:

נסתרה בעד אחד שחרית ובע"א בין הערבים ייבא כהדא נתיחדה עמו בפני שנים כו' באחד בשחרית ובאחד בין הערבים זה הי' מעשה ושאל ראב"ת את החכמים ואמרו אין זה יחוד. קינא לה בעד אחד בשחרית ובע"א בין הערבים מאחר שהוא איש והיא אשה אין קינויו קינוי ייבא כהדא אין מקבלין מן העדים אלא א"כ ראו שניהם כאחת ריב"ק אומר אפילו בזא"ז ע"כ וגי' המרדכי ז"ל בפ"ב דיבמות ייבא בהדא נתיחדה עמו כו' אין זה יחוד קינא לה כו' מאחר שהוא איש והיא אשה אין קינויו קינוי [וכתב הב"י ז"ל בחו"מ סי' ל' כצ"ל אפילו שהוא איש והיא אשה כלומר דאפילו בפירוש קינא לה על אותו האיש ועל אותה האשה בשחרית וכן קינא לה על אותו האיש גופיה בין הערבים דליכא כאן חשש שמא לאו אחד גברא קמסהדי דהא בפירוש הותנה על אותו האיש אפ"ה אין קנויו קינוי] או ייבא כהדא אין מקבלין כו' ריב"ק אומר ואפילו באו זא"ז ע"כ עיי' בב"י ז"ל ס' ל' בחו"מ וס' י"א באבן העזר דמפרש בן דמיבעי' לי' תחלה על עדות מיוחדת בסתירה או דייבא כהדא כההיא ברייתא דיחוד דבעי בב"א ולא מהני בזאח"ז

וכן גם קינא לה בא' בשחרית וכו' ג"כ מיבעיא לן אפילו דהוא אותו איש ואשה אפ"ה אין קינוי קינוי דדמי להההיא ברייתא דיחוד או דייבא כהדא אין מקבלין כו' ריב"ק אומר אפילו בזא"ז ע"כ כ' הב"י ז"ל דנשאר איבעיא בירושלמי דלא איפשיטא וע"כ כתב הא דמביא הרב אלפס ז"ל בפ' מ"ש בגיטין ההיא ברייתא דנתיחדה בא' בשחרית ובא' בין הערבים דאין זה יחוד והר"נ ז"ל כתב שם אע"ג דקי"ל גבי ממון דמהני עדות מיוחדת מ"מ לגבי אשה דשייך בדיני נפשות בב"א בעינן לה עכ"ל ז"ל ע"ז כתב הב"י ז"ל דהמרדכי ז"ל דחלק על זה וס"ל דמצטרפי עדי כיעור אפילו עדות מיוחדת ומביא ראיה מהאי ירושלמי וכן מוכח במס' כתובות דף כ"ו לענין תרומה דבכל איסורין שוה לד"מ דקי"ל כריב"ק דמצטרפין עדות מיוחדת וכן מוכח במס' גיטין דף ל"ג ע"ב לענין גט וכיון דלהירושלמי הוי ספק ובבבלי פשיטא לן דמצטרפין ע"כ פסק המרדכי ז"ל דעדי כיעור מצטרפין בעדות מיוחדת אך ני"מ כתב דדינא דהרב אלפס והרא"ש ז"ל עולה יפה לענין עידי יחוד מצטרפין משום דכיון דלא ראו הבעל והאשה העדים ע"כ לא נתכוונו לשם קידושין עיי"ש והגר"א ז"ל באה"ע ס' י"א ס"ק ט"ז כתב דהתירוץ של הב"י על הרב אלפס והרא"ש ז"ל הוא דוחק וע"כ דאין הלכה כההיא תוספתא דיחוד דאין מצטרפין דע"כ התוספתא ההיא אתיא כת"ק דריב"ק אבל לדידן דקי"ל כריב"ק ע"כ מצטרפין כדמוכח מהירושלמי ובמס' כתובות וב"ב גבי איסור ובמס' גיטין דף ל"ג לענין גט ואישות דמצטרפין עיי"ש והנו"ב ז"ל סי' ע"ב כתב לחלק בין גט לקידושין דע"כ לא כתב הר"נ ז"ל אלא גבי אשה דשייכי בד"נ אלא גבי קידושין דלדידהו כשנתקדשה שייכי לד"נ אבל גבי גט לא שייך לד"נ דהא אדרבה כשמעידין שנתגרשה הרי היא פנייי וחולק על מהר"א בן ששון ז"ל דלא מחלק כן ויש לפלפל טובא בהאי סברא דהנו"ב ז"ל אבל אין הפנאי מסכים ובסמוך יתבאר קצת וע"כ דהב"י ז"ל והגר"א ז"ל לא ס"ל כהנו"ב ז"ל דהא ממס' גיטין גבי גט מקשה על הרב אלפס ז"ל מקידושין ועיין בב"י ז"ל ס' י"א באבה"ע ובחו"מ ס' ל' עיי"ש ונראה לפענ"ד לתרץ הרב אלפס והרא"ש ז"ל דלעולם לשיטתי' דבאישות לא מהני עדות מוותרת כמו בד"נ רק באיסורין מהני כבד"מ כדמוכח ממס' כתובות וב"ב גבי תרומה והא דקשה ממס' גיטין דף ל"ג ע"ב הנ"ל נראה לפענ"ד לתרץ בע"ה יפה ועי"ז יתורץ מה דקשה בסתירת הר"ן ז"ל ממס גיטין למס' קידושין וכדומה שהגאון רע"א ז"ל מקשה זאת דגבי האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית ומת שלוחו דאסור בכל הנשים שבעולם כתב הרמב"ן ז"ל דאם באו קרובות ואמרו לא נתקדשנו נאמנות ומותרת אחותה להנשא ע"ז מקשה הר"נ ז"ל במס' גיטין פ' האומר דז"א דהא קי"ל אין דבר שבערוה פתות מבשנים אפילו היכי דלא איתחזק איסורא ואילו במס' קידושין פ' האומר גבי

קידשתי את בתי וא"י למי קידשתי' דאמר רב נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס ורב אסי אמר אף נאמן לכנוס הקשה הר"נ ז"ל האיך נאמן הא אין דבר שבערוה פחות מבשנים והא דמהימן עד אחד לענין אשה דמת בעלה הוא ע"כ מטעם דאשה דייקא ומינסבא והכא ליכא האי טעמא ומתרץ דהתם הוחזקה בא"א משא"כ הכא דלא נתחזק באיסור א"א והרי הר"נ ז"ל ס"ל דאפילו בלא איתחזק איסורא דא"א נמי אינו נאמן בדשב"ע פחות משנים וזהו קושיא אלימתא:

אבל לפי דברינו שיתבאר בע"ה יתורץ כעין חומר דהנה על הרב אלפס ז"ל והרא"ש בב"א ולא דמי אישות לד"מ אך "מ שפיר דלפי הגירסא דהירושלמי דלפנינו מתורץ מאד הכל על נכון דלהגירסא שלפנינו לא גרסינן כלל תיבת או ייבא תיבת או לא גרסינן אלא ייבא כהדא וה"פ נסתרה בעד א' שחרית ובע"א בין הערבים ייבא כהדא נתיחדה עמו כו' בא' בשחרית כו' אין זה יחוד ע"כ בעדי סתירה ג"כ לא מהני עדות מיוחדת הגם דבממון ובאיסורין מהני כריב"ק אבל באישות לא מהני זה פשיטא ואח"כ שאל בעדי קינא קינא לה באחד בשחרית ובאחד בין הערבים בזה הוי מקום ספק אם נאמר דהא הוי ג"כ אישות ובאישות לא מהני עדות מיוחדת או דילמא דכיון דעדותן לא פסל כלום דהא עדיין מותרת לבעלה ולא מהני עדותן רק באם שיהי' סתירה ויבאו אח"כ עדים על הסתירה אבל בלא עדי סתירה עדיין לא פעל עדותן ע"כ לא דמי לעדי אישות דהא עדיין לא פעלו באישות לא היתר אישות ולא איסור אישות דהא עיקר דינא יופסק בענין אישות ע"י עדים אחרים ע"כ דמי לעדי ממונות או ככל איסורין והיינו דמיבעיא קינא לה בעלה באחד בשחרית ובאחד בין הערבים מאחר שהוא איש והיא אשה פי' כיון דהוי אישות בין איש לאשה דהוא איש והיא אשה ע"כ אין קינוי קינוי או לא דזה לא דמי לאישות בעלמא אלא דמי לכל איסורין כיון דלא איפסיק שום דין אפומי' בין איש לאשתו ע"ז אמר ייבא כהדא אין מקבלין כו' ריב"ק אומר אפילו בזאח"ז ע"כ נמצא לפי המסקנא דעידי סתירה דאיפסיק דין אפומייהו בין איש לאשתו דנאסרה עליו אשתו אחר הסתירה דהוי דינא אישות בזה דמי לד"נ דלא מהני עדות מיוחדת משא"כ בעדי קינוי דלא איפסק דינא בין איש לאשתו מהני עדות מיוחדת כמו בד"מ ובכל איסורין ולפ"ז שפיר ניחא פיסקא דהרב אלפס והרא"ש ז"ל דבאישות מאחר שהוא איש והיא אשה אין הסתירה כלום ואין היחוד כלום ומירושלמי גופי' ראיה לשיטתם ז"ל דמאחר שהוא איש והיא אשה אין מצטרפין ורק לעדי קינוי אפילו דהוא איש והיא אשה מ"מ דמי לד"מ וכריב"ק א"כ לפ"ז לא דמי להההיא דמס' גיטין דף ל"ג ע"ב דהתם לענין כתיבה של הגט ולא לענין עדי מסירה רק לענין כתיבה דהתם כתיבה ותתימה של הגט דמי לעדי

קינוי דהא אפילו כשכתבו ותתמו הגט. לא איפסק שום דינא בין איש לאשתו ואם לא יתן לה הגט אח"כ בע"מ אין שום פעילה ושום שינוי בין איש לאשתו רק לאח"כ כשיתן הגט ע"י עידי מסירה אז יופסק הדין בין איש לאשתו ובזה קי"ל כריב"ק דמצטרפין דדמי לד"מ וכל איסורין ולא אמרינן מאתר שהוא איש והיא אשה כיון דלא איפסיק שום דינא מפומי' ונמצא לענין הלכה דבעדי אישות מאחר שהוא איש והיא אשה אין מצטרפין משא"כ לענין איסורין כמו בתרומה דמי לד"מ וכמו כן לענין קינוי וכתובה דגט לא איכפית דמאחר שהוא איש והיא אשה אלא דמי לדריב"ק ומצטרפין ועפ"ז יתורץ קושיתנו על הר"נ ז"ל דע"כ קושית הר"נ ז"ל במס' קידושין לא קאי אליבא דרב אסי דהא רב אסי קאמר נמי הטעם משום דמירתת ודווקא בפני האב דמהני מירתת כדפירש"י ז"ל וכן פסקו הפוסקים ז"ל עיי' בשו"ע אה"ע ס' ל"ז א"כ מאי קושיא דהא אין דבשב"ע פחות משנים והא דמהימן עד אחד בעדות אשה הוא משום הטעם דדייקא ומינסבא והכא ליכא האי טעמא ז"א דהא ה"נ איכא הטעם דמירתת ואלא ע"כ דכל הקושיא הוא אליבא דרב דלא ס"ל הסברא דמירתת ואינו נאמן לכנוס רק ליתן גט וע"י גיטו מותרת לעלמא ע"ז שייך הקושיא דהאיך נתרת ע"י גיטו לעלמא הא אין ע"א נאמן באיסורין ולא אמרינן אין אדם חוטא ולא לו והא דהא דמהימן גבי עדות אשה הוא ע"כ משום הטעם דדייקא ומינסבא הא לא"ה לא מהני וע"כ לפ"ז מתרץ שפיר דכיון דלא איתחזק איסורא דא"א שפיר מהני דדבר שבערוה הזה דומה לאיסורין דנאמן בלא איתחזק איסורא דהא עדותו לא מהני כלום למיפסק דינא ע"פ דהא אינו נאמן לכנוס ועדיין היא א"א עליו ועל כל העולם ולא מהני עדותו כלום באם לא ירצה ליתן גט ולא מהני רק באם יתן הגט ויהי' אח"כ עדי גט אז מהני עדותו להתיר ע"כ בזה לא אמרינן מאחר שהוא איש והיא אשה יהא ככל עדי אישות ובעינן ב' עדים ז"א אלא דמי לכל איסורין ומהני בדלא איתחזק ואין בזה דיני עדי אישות וה"ה שהי' יכול הר"נ ז"ל לתרוצי דעידי מיתה דא"א דאיפסיק דינא אפומי' לא מהני ע"א בדלא הסברא דדייקי ומינסבא משום דהוי עדי אישות משא"כ הכא דלא דמי לכל עידי אישות אבל קושטא קמשני דהתם איתחזק ע"כ לא הי' מהני התם אפילו בדלא הי' איפסק הילכתא אפומי' כיון דאיתחזק דהא באיסורין נמי לא מהני בדאיתחזק ואי הי' מחלק בין עדות אשה לקידושין דהכא דהתם בעדות אשה איפסיק דינא משא"כ הכא לא איפסיק דינא אפומי' הי' משמע באם דבעדי אשה נמי לא הי' איפסיק דינא אפומי' הי' נאמן וז"א כיון דאיתחזק ע"כ משני הקושטא דהתם איתחזק והכא לא איתחזק והא דכתב הר"נ ז"ל ובסמוך גבי נתקדשתי דאינו נאמן לכנוס משום דמחפה עליו דאם בא ע"א נאמן מהא לא קשה כלל דהא כיון דהוי השתא שנים הוא

בעצמו שאומר אני קידשתי' דנאמן ליתן גט להתירה לעלמא ובדיעבד אם כנס לא מוציא ע"כ מהני עוד ע"א לצטרף להתירה לכנוס לכתחלה ורק כל עיקר הקושיא של הר"נ ז"ל הוא אליבא דרב דנאמן ליתן גט וע"כ ניחא לפי דברינו כיון דלא מהני עדותו לפסוק דין ע"פ אלא ע"י עדי הגט ודמי לקינוי דדמי לכל איסורין ולא לעדי אישות אע"פ שהוא איש והיא אשה ועפ"מ שכתבנו דשיטת הר"נ ז"ל דעדי אישות דומה לד"נ לעולם ולא מחלקינן בין גט דלהתירא אתא בין לקידושין דלשווי' א"א אתי וע"כ עידי קינוי וסתירה דמאחר שהוא איש והיא אשה הפי' הוא משום דעדי אישות הן ולא חלוק בין אם עדותן לאוסרה על בעלה או לאוסרה על אחרים באיסור א"א ועדי כיעור וע"א דטומאה עדי אישות מקרי וכן ב' עדי טומאה אפילו בלא התראה דפטורה ממיתה מ"מ עידי אישות מקרי להר"נ ז"ל ולא כמו שכתב הנו"ב ז"ל וכתבנו שכן מוכח מהב"י ז"ל והגר"א ז"ל ס"ק ט"ז ס' י"א עפ"ז יתורץ מה שהק' האחרונים ז"ל בשו"ת נט"ש והגא"י מובא בגליון הש"ס הכא על דעת הר"נ ז"ל דכתב דעדי יחוד לא מהני בדיני אישות דבד"נ דמי דאמאי לא יועיל עדות מיוחדת הא בקידושין דף ס"ה אמרו דלכך לא מהימן בע"ד בקידושין משום דקמחייבי לאחריני אבל כל שעדותו מיוחדת מועיל בד"מ א"כ מהראוי למילף דבר דבר מממון דגם באישות מועיל עדות מיוחדת ולא שייך סברת הש"ס דקמחייבי לאחריני דזה דווקא לענין בע"ד אבל עדות מהראוי להיות שוה כמו ד"מ:

אבל לפי דברינו ניחא דכיון דכתבנו דלהר"נ ז"ל כל דיני אישות דומה לד"נ ע"כ שפיר ניתא דהא לכאורה קשה ל"ל למילף כלל מדבר דבר מממון הא בלא"ה בעינן ב' עדים בדיני אישות בקידושין משום דדמי לד"נ ואלא ע"כ הא דבעינן למילף דבר דבר מממון הוא ע"פ גמ' מפורשת במס' סוטה דף ג' האי מכי מצא וגו' נפקא מבה נפקא בה ולא בקינוי בה ולא בסתירה ה"נ קאמר ת"ל בה ולא בקינוי כו' וטומאה. בעלמא בלא קינוי וסתירה דלא מהימן ע"א מנ"ל נאמר כאן כי מצא בה ערות דבר ונאמר להלן ע"פ שנים וגו' יקום דבר מה כו' עדים שנים אף כו' עדים שנים וע"כ הא דבעינן ג"ש דדבר דבר דבעינן שנים הוא כדי שלא תאמר דסגי ע"א דילפינן מעדי טומאה דגזה"כ דנאמן ע"כ בעינן הג"ש דדבר דבר לאפוקי מועד אין בה אלא דבעינן שנים אבל מכיון דאפיקתי' מועד אין בה הרי יצא מהריבוי דע"א ואוקמי' במילתי' ובעינן שנים כמו כל ד"נ ולא דהג"ש בא ללמד דדינא דאישות דומה לדיני ממונות ז"א אלא דלא בא רק ללמד לאפוקי מהריבוי דועד אין בה וכיון דאפוקתי' מהריבוי דועד אין בה לענין שנים אוקמי' במילתי' והרי דינו באמת כד"נ וממילא לא מהני עדות מיוחדת כד"נ דהא באמת דיני אישות כד"נ דמיא ולא צריך הג"ש רק לאפוקי מגזה"כ דהריבוי ועד אין בה והא דקפריך דיהא

הודאת בע"ד כמאה עדים לענין אישות לענין קידושין הא כד"נ דמיא ז"א דהא באמת גזה"כ לענין עריות ועד אין בה דחד מהימן אע"פ שכד"נ דמיא מ"מ גזה"כ דנאמן ע"א ורק הג"ש אפקעי לה מהאי ריבוי ואוקמי במילתי' ולא מצינו דאפקעי' הג"ש לאוקמי' במילתי' רק לענין ב' עדים אבל לענין הודאת בע"ד לא אפקעי' דהא גבי טומאה נמי בע"ד נאמן באומרת טמאה אני וא"כ בין בגזה"כ דועד אין בה בין בגז"ש הודאת בע"ד כמאה עדים ול"ל הא הג"ש לא בא רק לאפוקי' מהריבוי ולאוקמי' במילתי' של ד"נ ז"א דהא לא אפקעי' מהריבוי לענין זה אבל לענין עדות מיוחדת שפיר אמרינן דכיון דהג"ש אפקעי' מהריבוי אוקמי' במילתי' עיי' במס' ביצה דף י"ב ע"א בתוס' ז"ל דריש העמוד ובמס' ע"ו דף ס"ז ע"ב בתוס' ז"ל בריש העמוד:

ובאמת בעיקר הקושיא בדברי הר"נ ז"ל כתבתי כבר בתשובה לדינא דלא קשה כלל משום דרב דס"ל נאמן ליתן גט משום הסברא דא"א תול"ל ובאמת במקום דלא איחחזק אף בד"מ אינו נאמן ע"א בעלמא בד"מ כדמוכח ממס' ב"מ דף ב"ח סימנין וסימנין וע"א ע"א כמאן דליתא דמי אבל הנ"מ בשלא קים לן בגווי' דע"א דקושטא קאמר אבל בקים לן בע"א דקושטא קאמר מהני ע"א בדלא איתחזק אבל בדאיתחזק לא מהימן כדגרסינן במס' כתובות דף פ"ה ע"א אמר ר"פ השתא דאמר מר קים לי בגוי' מילחא היא כגון אבא מר ברי דקים לי בגוי' קרענא שטרא אפומי' ופרכינן קרענא ס"ד פירש"י אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן ומסיק אלא מרענא כו' עיי"ש אלמא דלאפוקי ממונא לא מהני לן אפילו כשקים לן בגווי' דקושטא קאמר ואינו נאמן רק בדלא לאפוקי ממונא עיי' בהרא"ש ז"ל דבזה"ז אין אנו דנון דקים לן בגווי' אבל חז"ל דנו דין דקים לן דקושטא קאמר בדלא לאפוקי ממונא וע"כ הכא קאמר רב דנאמן ע"א ליתן גט אף דהוא ע"א ואינו נאמן אף בדלא איחחזק אך הכא נאמן משום דקים לן דקושטא קאמר משום הסברא דבא"א אין חול"ל כדפירש"י ז"ל דלא יתיר א"א חנם וזהו דווקא בא"א דחמור להרבות ממזרים ח"ו ע"כ אא"ח ול"ל וע"כ קים להו לחז"ל דקושטא קאמר ורב אסי ס"ל הסברא דמירתת ומהני בפני האב ע"ז מקשה הר"נ ז"ל ולמה בע"א שמת בעלה צריך הסברא דדו"מ ולמה לא נאמן ע"א בא"א דהא התם נמי איכא הסברא דאא"ח ול"ל וע"ז משני דהתם איתחזק איסורא וע"כ לא מהני אפילו דקים לן בגווי' דקושטא קאמר לאפוקי מחזקה כדפרכינן בכחובות דף פ"ה הנ"ל קרענא ס"ד לאפוקי ממונא תרי בעינן אבל הכא דאינו מפקיע החזקה מהני הסברא דאא"ת ול"ל דכיון דקים לי' בגווי' דקושטא קאמר דאא"ת בא"א להרבות ממזרים ול"ל והילכך לא נאמן בדלא איתחזק רק משום דקים לן דקושטא קאמר דאא"ת בא"א ול"ל אבל התם גבי אחיות דליכא הסברא דאא"ח

ול"ל דהא התם מסהדי' אנפשיי' ואף דנאמנות על עצמן אבל לא מהני על האחותה משום דאין ע"א נאמן בדשב"ע אף בדלא איתחזק והתם ליכא הסברא דאא"ת ול"ל וע"כ לא נאמן הכא בדלא איתחזק רק משום הסברא דאא"ח ול"ל כנ"ל והילכך כתבתי לענין דינא דע"א בעלמא נאמן בדבשב"ע בדלא איתחזק לכו"ע ודוק:

הלכה ב

מיליהון דרבנן פליגין דמר ר"ז ר"י בשם ר"י קטנה שזינתה אין לה רצון להיאסר על בעלה כו' ברם הכא כו' כדי להבין הסוגיא הזאח מוכרחים אנחנו לבאר שיטת הרמב"ם ז"ל דהרעישו העולם וכאשר יתבאר שיטת הרמב"ם ז"ל לפענ"ד יתבאר שמעתתא בע"ה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' א"ב ובפ"ב מה"ס וז"ל ז"ל קטנה שהשיאה אבי' אם זנתה ברצונה נאסרה על בעלה לפיכך מקנין לא להשקותה אלא לפוסלה מכתובתה אבל הקטנה בת מיאון אין מקנין לה שאין לה רצון להאסר על בעלה ואפילו הי' כהן לא נאסרה עליו עכ"ל ז"ל והקשה הראב"ד ז"ל והלא אמרו פתוי קטנה אונס הוא כו' עכ"ל ז"ל והה"מ ז"ל בה' א"ב והמל"מ ז"ל בה' אישות מאריכים לתרץ דעת הרמב"ם ז"ל ונשאר בקושיא מסוגיא מפורשת במס' יבמות דף ל"ג ע"ב ובדף ס"א ע"ב ולפענ"ד נראה שדברי הרמב"ם ז"ל עולים יפה מאד ואין שום סתירה מהנך סוגיות ומקורו הוא מקור נאמן וע"כ דדינא הכי ונקדים לזה שיטת הרמב"ם ז"לבפ"ב מה' סוטה ה"ב וז"ל ז"ל ואלו הן הנשים שאינן ראוין לשתות אע"פ שהן רוצות לשתות ובעליהן רוצין להשקותן אלא יוצאת בלי כתובה משיבאו עדי סתירה אחר עדי קינוי ויאסרו על בעליהן לעולם וחמש עשרה נשים הן ואלו הן הארוסה ושומ"י וקטנה אשת הגדול וגדולה אשת הקטן ואשת אנדרוגינוס ואשת הסומא ואשת החיגר או האלם או מי שאינו שומע או שהוא כרות יד כו' ובה"ג ומנין שאינה ראויה לשתות שנאמר אשר תשטה אשה תחת אישה תתת פרט לארוסה ושומ"י שאינה תחת אישה אשה פרט לקטנה תחת א לאשת הקטן ואנדרוגינוס שאינו איש ונעלם מעיני פרט לסומא להעמיד הכהן פרט לחיגרת ונתן על כפי' פרט למי שאין לה כף וכו' ואמרה האשה פרט לאלמת כו' וכתב הכ"מ ז"ל ומה שכתב וקטנה אשת הגדול וגדולה אשת הקטן ואשת אנדרוגינוס נראה שהטעם משום דכתיב והביא האיש את אשתו איש לאפוקי קטן אשתו לאפוקי קטנה ותו דרשינן איש וודאי ולא אנדרוגינוס עכ"ל ז"ל ותמה המל"מ ז"ל ע"ז למה הוצרך הכ"מ ז"ל לזה הלא רבינו ז"ל עצמו בה"ג מפרש שנלמד מפסוק אשה תחת אשה עכ"ל ז"ל ובאמת תמי' גדולה הוא:

ונקדים דברי המל"מ ז"ל בה"ס פ"ב ה"א דאם אמר הבעל שאינו רוצה להשקותה נותן לה כתובתה וקשה הא כיון דנסתרה א"כ הוי עוברת על דת ופשיטא דאין לה כתובה וכ"ת

הא קי"ל דצריך התראה להפסידה כתובתה הא כיון שקינא לה א"כ הוי התראה ויכול הבעל למימר לה לו יהי דאת טהורה אני רוצה לגרשך מפני שעברת על דת אחר התראה ולא תטול כתובה ומאריך בזה ומסיק במסקנא דבירורן של דברים הוא כך דהא דעוברת על דת מפסדת כחובתה לאו משום איסורא דידה דהא לא מצינו באשה שעבדה איסור כגון דאכלה חלב או דם שחפסיד כתובתה אלא העיקר משום דמכשלת לבעלה ונודרת ואינה מקיימת בנים מתים וכדומה לפיכך כשמבררת ע"י השקאה שטהורה היא שפיר יש לה כתובה ואי דעברה על דת דאפילו דטהורה היא מ"מ עברה על איסור יחוד מ"מ בשביל זה לא אבדה כתובחה בשביל שעבדה איסור שאינו נוגע לבעלה אבל כשהיא אינו רוצה לשתות או בזמן הזה דליכא מים המאררים שפיר אבדה כתובתה בעוברת על דת דשמא זינתה לפיכך כשעבדה דבר פריצות אימא זונה היא ומכשלת אותו ע"כ אין לה כתובה אבל כשהוא אינו רוצה להשקותה והיא רוצה לברר לו שהיא טהורה והוא אינו רוצה יש לה כתובה סוף דבר דענין עוברת על דת הוא לאו משום דעבדה איסור אלא העיקר כיון דעבדה פריצותא אימא זונה היא ומכשלת לבעלה עיי"ש באריכות:

ועוד נקדים הא דאיבעיא לן במס' סוטה דף כ"ה בעוברת על דת ובעלה רוצה לקיימה ולא נפשטה והראשוניה ז"ל נחלקו בזה אם נפשטה האיבעיא או לא ועכ"פ הסכמו כלם דאם רוצה לקיים יקיים ונחלקו האחרונים ז"ל בהיכי דאתרי בה ועברה על דת אם רשאי לקיימה תשו' מהר"י סג"ל ותשו' ג"ב כתבו דהיכי דאחרי לה אינו רשאי לקיימה והב"י ז"ל חלק עליהם ומביא דבריהם ז"ל בראיותיהן ומדחה ראיותיהן ז"ל ומביא ראי' מלשון הרמב"ם ז"ל פכ"ד מה' אישות הט"ז עוברת עד"מ או ד"י וכן זאת שעשתה דבר מכוער אין כופין את הבעל להוציא אלא אם רצה לא יוציא ואע"פ שלא הוציא אין להן כתובה שהכתובה תקנת חכמים הוא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות אבל אלו הפרוצות אין להן תקנה אלא תהא קלה בעיניו להוציאה עכ"ל ז"ל וע"כ דמיירי בהתראה דאל"כ ע"כ דיש לה כתובה דהא כבר כתב דאין להפסיד כתובה אלא בהתראה וע"כ דמיירי בהתראה ועכ"ז כתב דאין כופין אותו להוציא ולא אבין הראיה הזאת האיכא למימר בלא התראה ואם מגרשה אין ה"נ דיש לה כתובה אף דאיכא נמי טעמא דכתב הרמב"ם ז"ל דלא תיקנו בפרוצות משום שתהא קלה בעיניו להוציאה מ"מ בלא התראה יש לה כתובה דהא נשתעבד לה בעת נישואין שהי' אז התקנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והיתה בחזקת כשירה אבל ברוצה לקיימא קמ"ל הרמב"ם ז"ל דמזמן הזה ואילך אין לה כתובה מיום שנתבררה לפרוצה א"צ לכתוב לה כתובה משום הטעמא דלא תהא קלה בעיניו להוציאה וע"כ נפ"מ כגון

אם מחלה כתובתה מותר לדור עמה בלא כתובה ועוד יש לדחות הראי' הזאת ואכמ"ל עכ"פ דעח מהר"י סג"ל ז"ל ונ"ב ז"ל דבהתראה עוברת ע"ד אינו רשאי לקיימה:
ועפ"י הדברים האלה יש להבין בע"ה שיטת הרמב"ם ז"ל כפתור ופרח ויבורר הירושלמי כעין חומר דע"כ מוכרח דדינא הכי הוא דקטנה שהשיאה אבי' אם עתה נאסרה על בעלה דגרסינן במס' יבמות דף נ"ו ע"ב אמר רבה אשת כהן שנאנסה ובעלה ילקה עליה משום זונה מתיב ר"ז והיא לא נחפשה אסורה הא נחפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר רבה הכל היו בכלל אחרי אשר הוטמאה כשפרט לך הכתוב גבי אשת ישראל והיא לא נחפשה אסורה הא נתפשה מותרת הא אשת כהן כדקיימא קיימא ע"כ פירש"י ז"ל הכל היו בכלל אחרי אשר הוטמאה כל הנבעלת תחת בעלה בין בשוגג בין באונס בין ברצון כשפרט לך הכתוב גבי אשת ישראל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימא ע"כ לפי שיטת רבה ע"כ דקטנה שנשאה אביה אם זינתה נאסרה על בעלה דהא הכל הי' בכלל אחרי אשר הוטמאה דאפילו נבעלת תחת בעלה ב נמי אסורה והא דבעינן לרצון גבי ישראל משום דפרט הכתוב והיא לא נתפשה עט רחמנא לקטנה מפרשות סוטה מאיש כי תשטה אשתו והוציא הכתוב קטנה ן והוי ע"כ כמו אשת כהן כיון שהוציא רחמנא אשת כהן מוהי לא נתפשה ממיעוט דתיבת היא כדפירש התוס' ז"ל ע"כ קיימא בכלל אחרי אשר הוטמאה א"כ ממילא קטנה דהוציא רחמנא לקטנה מוהי לא נתפשה דהוציאה הכתוב מכלל פרשת סוטה דלא מיירי הפרשה מקטנה [כמו דפרש"י ז"ל גבי אלמנה לכה"ג במתניתן דלא נאמרה פרשה אלא בראוי לקיימה דהכי תניא בספרי איש איש כי תשטה אשתו בראוי לאישות הכתוב מדבר כמו כן הכא לא נאמרה פרשה אלא בגדולה ומיעט הכתוב לקטנה מן הפרשה ממילא קיימא בכלל אתרי אשר הוטמאה דאפילו באונס נמי אסורה וע"כ לא איכפית לן מה דפיתוי קטנה אונם הוא והראי' שכן הוא דאל"כ קשה למה לן הקרא דאשתו למעט קטנה הא מקרא מלא הוא בתורה גבי פרשת סוטה והיא לא נתפשה ותנאי גמור הוא בה' סוטה וא"כ למה לן למילף מאשתו למעט קטנה מה' סוטה אלא ע"כ דהקרא דאשתו מגלה לן דלא נתמעט קטנה מן והיא לא נתפשה דלא עדיפא קטנה מגדולה וכמו דגדולה נאסרה ברצונה כמו כי קטנה נאסרה ברצונה ואף דפיתוי קטנה אונס הוא מ"מ משום דהכל הי' בכלל אחרי אשר הוטמאה ואסורה ורק דוהיא לא נתפשה ממעט וקמ"ל מהמיעוט דאשתו דממעט מינה קטנה דקטנה לא נתמעטה מוהיא לא נתפשה והיא בכלל תתרי אשר הוטמאה ולא עדיפא קטנה מגדולה דנאסרה ברצונה אבל פשיטא דקטנה לא גריעה מגדולה ובאונס

גמור דגדולה מותרת אף קטנה מותרת אלא דלא נתמעטה מוהיא לא נתפשה לענין זה דלא עדיפא מגדולה ותלי זה הדין בפלוגתא דרבה ור"ז אם ילפינן מלא נתפשה או דאחרי אשר הוטמאה הכל בכלל וכיון שכן לא קשה מסוגיות דדף ל"ג ודף ס"א דהתם קאזיל הגמרא בשיטח ר"ז אבל להרמב"ם ז"ל דפסק כרבה וכחב בפירוש דבכלל אחרי אשר הוטמאה הכל בכלל ע"כ שפיר פסק דקטנה שהשיאה אביה אם זינתה נאסרה על בעלה: ונמצא לפ"ז דווקא אם זינתה ודאי אבל אם נסתרה לחוד דאסר רחמנא הסתירה לאחר קינוי דקראה רחמנא טמאה תיכף לאחר הסתירה זהו דווקא בגדולה משא"כ בקטנה דהיציאה הכתוב מן פרשת סוטה וע"כ ילפינן מסוטה דאין ספק טומאה ברשות היחיד טמא רק ביש בו דעת לשאול כסוטה אבל בשאין בו דעת לשאול ספיקו טהור והוא דע"כ בסוטה נמי קטנה טהורה וע"כ הוציא הכתוב קטנה מכל הפרשה ונתמעטה אפילו מקינוי וסתירה דאל"כ אלא דנתמעטה רק מהשקאה לחוד אבל לא מקינוי וסתירה א"כ קשה מנ"ל דבעינן יש בו דעת לשאול כסוטה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ' ט"ז מה' אה"ט עיי"ש וע"כ דנתמעטה מן כל הפרשה ועוד הא גבי ארוסה דנתמעטה מתחת אישה מזה הפסוק גופי' קפריך בגמ' דף כ"ד מישתא הוא דלא שתיא הא קינוי מקני לה מנה"מ וילפינן מקרא מואמרת עיי"ש ממילא לקטנה דליכא ריבוי על קינוי ממילא נתמעטה מכל הפרשה ואין להקשות א"כ האיך כתב הרמב"ם ז"ל גבי כל ט"ו נשים דאינן שותות וקטנה מן המנין דנאסרין על בעליהן לעולם אחר עדי סתירה ובאמת קשה מנ"ל דנאסרה הקטנה בשלמא כולהו כגן חגרת וכדומה בפירוש מיעטה הכתוב רק משתי' דכתיב גבי השקאה והעמידה וכן על כפי' כו' והוא הכל מיעוט על השקאה לחוד אבל לא על הקינוי וכן בארוסה ושומרת יבם נחרבה מגזה"כ אבל בקטנה מנ"ל ולכאורה זה הי' כונת הכ"מ ז"ל דהרמב"ם ז"ל לא יליף להוציא קטנה מקרא אשר תשטה אשה תחת אישה דילפינן ארוסה מני' דא"כ הי' צריך קרא לרבות קינוי כמו בארוסה אלא ע"כ דיליף מקרא דוהביא האיש את אשתו והוא מיירי בהשקאה והא דכתב הקרא דאשר תשטה הוא אגב גררא דארוסה ושומ"י דיליף מהאי קרא אבל באמת הלימוד הוא מן הקרא דוהביא האיש וגומר דמיירי בהשקאה אבל באמת קשה כנ"ל דא"כ מנ"ל דבעינן יש בו דעת לשאול כמו בסוטה אלא ע"כ דהרמב"ם ז"ל יליף מקרא דאשר תשטה וגו' ובאמת נחמעטה מדין קינוי וסתירה ג"כ והא דכתב הרמב"ם ז"ל דהנך ט"ו נשים נאסרו על בעליהן כשבאו עידי סתירה לאחר עדי קינוי וחשב שם גם קטנה הוא משום דלאחר התראה אפילו בעוברת עד"י בשעשתה דבר פריצות נמי אסור לקיימה לאו משום טומאת סוטה מן התורה אלא משום עוברת על דת לחוד אסור לקיימה אף דאין עלה לאו דסוטה ולאו דווקא גבי קטנה

לחוד מתפרש בדרמב"ם ז"ל דהא דאסורה על הבעל הוא לאו באיסור סוטה מן התורה אלא אף בגדולה אשת הקטן ע"כ דהכי הוא דהתם אין עלה הלאו דסוטה מן התורה אלא מדרבנן והא דממעטינן מקרא אף דקידושי קטן הוא מדרבנן ז"א דהוי דומיא לאיילונית ומעוברת חבירו דחשב במתניתין ר"פ ארוסה וילפינן מסברא דבעינן ראוי לאישות ע"כ מדרבנן נמי כן וזה ראי' גדולה לתשובת הר"י סג"ל ז"ל ואף דפתוי קטנה אונס הוא א"כ היכי שייך עלה עוברת ע"ד הא באונס הוא בשלמא כשזינתה וודאי אף דהוא באונס נתרבתה מאחרי אשר הוטמאה כל הנבעלות תחת בעליהן אפילו באונס אבל היכי שייכי עוברת ע"ד באונס ז"א דהא כבר כתבנו בשם המל"מ ז"ל דעוברת ע"ד הוא לאו משום דקנסינן לה משום דעבדה איסורא אלא העיקר שמא מכשלת את בעלה שמה זינתה כיון דפריצה היא ע"כ אפילו קטנה דאונס הוא אצלה אבל משום דשמא זינתה ונאסרה על בעלה אסור לקיימה ומפסדת כתובתה דהא לאו משום איסורא דידה דעבדה איסורא ע"כ הוי עוברת ע"ד ואסור לקיימה דהא באשה שאכלה חלב ודם לא נקראת עוברת ע"ד רק דעיקר עוברת ע"ד הוא רק מה שנוגע לבעלה כמו שכתב המל"מ ז"ל הנ"ל וע"כ מפסדת כתובתה ג"כ וע"כ עולה דברי הרמב"ם ז"ל שפיר דפסק קטנה שהשיאה אבי' אם זינתה נאסרה על בעלה וע"כ דנאסרה כיון דמיעטה הכתוב מקינוי וסתירה ומכל האמור בפרשה וכיון דהוציא הקטנה מן פרשת סוטה וע"כ הוי בכלל אחרי אשר הוטמאה ואסורה אפילו באונס דפיתוי כמו גדולה שנתפתתה דלא עדיפא מגדולה דכיון דהכתוב הוציא אותה מן לא נתפשה כמו דכתב רחמנא תיבת והיא לאפוקי אשת כהן מהפרשה דלא נתפשה ועומדת בכלל אחרי אשר הוטמאה כמו כן קטנה ג"כ דכוותי' אבל ע"י יחוד וסתירה לא שייך בקטנה ולפיכך לא קשה מהנך סוגיות דדף ל"ג ודף ס"א דס"ל דפיתוי קטנה אונס הוא דז"א דהתם אזלי בשיטת ר"ז דבכלל אחרי אשר הוטמאה לא נכלל אונס וע"כ קטנה מותרת לגמרי כיון דאינה בפרשת סוטה ע"כ מותרת לגמרי אבל הרמב"ם ז"ל פסק כרבה כנ"ל:

ועי"ז יתבאר היטב שיטת הירושלמי דפריך על בן זומא דיליף יש בו דעת לשאול מסוטה על ר"י דס"ל דקטנה שזינתה אין לה רצון להאסר על בעלה א"כ קשה הא אין זה כלל מסוטה דיש בו דעת לשאול דהא משכח"ל קטנה דיש בו דעת לשאול [כדאיתא במס' סוכה דף מ"ב דיש מדריגות בקטן דיש קטן שהגיע למדריגה דיש בו דעת לשאול וספיקא עמא ברה"י עיי"ש] וספיקא טהור בסוטה בשלמא בלא ר"י והוי אמינא פתוי קטנה רצון הוא ויש לה רצון והא דילפינן מסוטה דיש בו דעת לשאול הוא משום דסוטה ע"כ יש בו דעת לשאול דהא סוטה קטנה מיעטה הכתוב מתחת אישך ואינה בקינוי וסתירה

ואי כיון דמיעוט הכתוב לקטנה א"כ אפילו יש בה דעת לשאול ג"כ נתמעטה ז"א דהא הילכתא גמירי לה מסוטה על יש בה דעת לשאול והוי הילכחא גמירא ע"ז כדאיתא בתוס' ז"ל דף כ"ח ע"ב במס' סוטה דהא דיליף מסוטה לענין פרטים הללו דווקא הוא הילכתא גמירי לה וע"כ ההילכתא גמירא לה דילפינן מסוטה לענין יש בו דעת לשאול וע"כ גמר לן ההילכתא דהא דמיעט רחמנא קטנה היינו דווקא קטנה שאין בה דעת לשאול אבל לא קטנה שיש בה דעת לשאול וכה"ג איחא במס' נדה דף ל"ב בת יום א' מנין ח"ל ואשה כו' כו' בת ג' שנים כו' מנין ת"ל ואשה ומשני הילכתא נינהו עיי"ש דיש לנו לאמר דמיירי מקטנה בת יום אחד ויש לומר דמיירי מקטנה בת ג' שנים אתא ההילכחא ומורה לן דהכא מיירי בקטנה בח ג' שנים והכא בקטנה בת יום אחד עיי"ש וה"נ דכוותי' דהילכתא גמירי לן דמיירי בקטנה שאין בה דעת לשאול אבל מכיון דר"י ס"ל דקטנה אין לה רצון א"כ בפירוש התנה התורה גבי סוטה והיא לא נתפשה אבל בנתפשה לא הוי סוטה א"כ ע"כ דסוטה קטנה אף דיש לה דעת לשאול ספיקא טהור ואין להק' כיון דס"ל דקטנה אין לה רצון א"כ ל"ל קרא דתחת אישך למעט קטנה מפרשת סוטה הא ממילא לא שייכה ז"א דהא צריך הכתוב להוציא אותה מכלל הפרשה כדי שתהא בכלל אחרי אשר הוטמאה אבל אי לא הי' מוציא קטנה מן פרשת סוטה והוי ממעטינן לה מן איסור סוטה מן לא נתפשה לא הוי ידעינן בקטנה דזינתה בודאי בעלמא דאסורה אם לא דהכחוב הוציא לקטנה מן פרשת סוטה ע"כ ידעינן דהיא בכלל אחרי אשר הוטמאה אבל זה קשה על ר"י הא כיון דס"ל דאין לה רצון א"כ ע"כ דסוטה קטנה אפילו יש בה דעת לשאול ג"כ ספיקה טהור ומזה הירושלמי מוכח ג"כ כדעת הרמב"ם ז"ל דאם זינתה בבירור נאסרה על בעלה הילכך שייך למקשי דהא מצינו בסוטה יש בה דעת לשאול וספיקה טהור הוא אבל אם הי' אף ודאי זינתה טהור א"כ לא קשה כלל הא יש בו דעת לשאול וספיקה טהור הוא דאפילו ודאי שלה ג"כ טהור והוי כדבר שאינו מקבל טומאה ולא שייך להקשות רק באם ודאי שלה טמא וספיקה טהור ודוק:

פרק ב

הלכה ה

שומ"י שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ריב"ל אומר אסורה לביחה רבנן אמרין א"ר מנא לא כן א"ר יעקב ב"א בשם ר"א שומ"י שמתה מותר באמה בגין דתנינן זה הכלל כו' כו' פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי דמאי שייכות הוא ליש זיקה ואין זיקה הא להמסקנא דמסקינן בבבלי דף י"ח ובירושלמי כאן דלר"ע אסורה לביתה משום דת"ל כגון יבמה

לשוק הו"ל כחייבי כריתות אסורה ליבמה אף דר"ע ס"ל אין זיקה במס' נדרים דף ע"ד ועוד מאי פריך בגין דתנינן כו' מאן תנא הדא מתניתין לא רבנן ולא ר"ע לישני דאתיא כמ"ד דס"ל יש זיקה דנחלקו תנאים בזה והנו"י ז"ל מגי' כאן:

ונראה לפענ"ד דה"פ בע"ה דלכאורה קשה הא גרסינן ביבמות דף י"א ע"א אמר רב צרת סוטה אסורה טומאה כתוב בה והוי כערוה גמורה ואינה זקוקה ליבום ולכאורה קשה הא דגרסינן דף ט"ו ע"ב שאלו את ר"י צרת הבת מהו א"ל מחלוקת ב"ש וב"ה והלכה כדברי מי א"ל מתירא אני כו' כו' שהם בני צרות ומהן כה"ג ושמשו ע"ג המזבח כו' כו' תרתי בעי מיני' צרות מאי ואת"ל צרות כב"ה בני צרות דב"ה לב"ש מהו מאי נפ"מ למיפשט ולד מחזיר גרושתו מי אמרינן ק"ו מה אלמנה לכה"ג כו' צרות מתירא אני בני צרות אני מעיד לכם ע"כ והק' בתוס' ז"ל לשמואל דמספקא לי' בהאשה רבה אם קידושין תופסין ביבמה לשוק פשיטא דכשרים דמיד שקידשה פקע לה זיקה כדאמרינן גבי שומ"י שקידש אחותה דקידושי' מפקיעין הזיקה וי"ל דל"ד דהתם אין לעשות שום תקנה שתתיבם דאין להמית אחותה אבל הכא יש תקנה ע"י גט הילכך לא פקע ועוד אומר ר"י ז"ל דלא תהי' וגו' משמע אפילו ע"י הוי' עיי"ש ולכאורה קשה לשיטת התוס' ז"ל במכילתן דף י"ח ע"ב דלרב דס"ל דאין קידושין תופסין ביבמה ס"ל כרב המנונא דהא ס"ל ג"כ כר"ע דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק והו"ל כערוה כמו אליבא דר"ע א"כ קשה דמאי מקשין התוס' ז"ל לשמואל דמיד שקידשה פקע זיקה הא לרב יותר קשה ותירוצם אליבא דשמואל לא שייכי אליבא דרב דהא מכיון דס"ל לרב דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק ע"כ דשומ"י שזינתה אסורה ליבמה א"כ כיון דקי"ל דף נ"ה במס' יבמות דיבמה לשוק היא ג"כ בהעראה א"כ פשיטא דכשירה דמיד שהעראה בה לשוק אסורה ליבמה כמו א"א שזינתה על בעלה ופקע לה זיקה א"כ פשיטא דהבנים בשירים דשוב לא הוין בני יבמה לשוק דהא הוי ערוה דסוטה על היבום וטומאה כתיב בה כעריות ונפקע הזיקה ואמר אלי האברך הרה"ג כש"ת ארי' ליב ב"ר יצחק נ"י זעלצער דיש לתרץ דמ"מ צריך לאשמועינן בבני צרת משום דאע"פ דנפקע הזיקה משום העראה דיבמה לשוק מ"מ הא"מ דבני חלוצה פסולין לכהונה משום דהוי סוטה לבועל דאסורה עליו עולמית והשבתי לו דז"א דבזה לא שייך למימר ב"צ דב"ה לב"ש מהו למאי נפ"מ למפשט ולד מחזיר גרושתו מי אמרינן ק"ו מאלמנה לכה"ג עד דקפשיט להו ב"צ דז"א דהא התוס' ז"ל מוכיח בדף מ"ט ע"ב מכאן דע"כ איכא לאו ביבמה לשוק ולא עשה גרידא כשיטת רש"י ז"ל דאל"כ לא שייך הק"ו עיי"ש וא"כ לפ"מ שכתב התוס' ז"ל בדף ג' ע"ב דבסוטה לבועל ליכא לאו רק עשה א"כ בזה לא שייך ג"כ הק"ו מאלמנה לכה"ג ופשיטא

דכשרים אבל ז"א דקי"ל דף מ"ט אמר אביי הכל מודין בבא על הנדה על הסוטה שאין הולד ממזר כו' סוטה נמי דהא תפסי בה קידושין ופרש"י ז"ל דלא ניפקע ממנה קידושין הראשונים עיי"ש וא"כ מצינו דערוה דסוטה לא פקעה הקידושין וכמו כן ביבמה ערוה דסוטה לא פקעי הזיקה ואימתי צרת סוטה אסורה והוי ערוה ולא נפלה ליבום הנ"מ כשנפלה כשהיא סוטה אבל כשנפלה בזיקה גמורה במצות יבום ונעשית סוטה אח"כ לא נפקע הזיקה דכל מה דמצינו גזה"כ בא"א לענין פקיעת הקידושין דלא נפקע כמו כן ביבמה נמי לא נפקע הזיקה אבל ערוה דאחות אשה לא מצינו גזה"כ בתורה באשת איש דלא מפקיע הקידושין משום דלא משכח"ל ערוה דאחות אשה בא"א דהא לא נתפסו הקידושין באחותה ע"כ מדלא מצינו שם דלא פקעי הקידושין ע"כ ביבמה פקע אבל סוטה דמצינו גזה"כ בתורה בא"א דלא פקעי הקידושין כמו כן ביבמה לא נפקע הזיקה דזיקת יבמה לא נפקע כמו קידושין באשה אבל זה חלי דאם דמי זיקה לענין ליפקע בכדי או לא כקידושין גבי אשה תלי בפלוגתא דלש"ס דילן בדף י"ח גבי פלוגתא דשומ"י שמתה אם מותר באמה או לא חלי הגמ' ביש זיקה ואין זיקה דלמ"ד דס"ל יש זיקה אסור באמה דס"ל דזיקה לא פקעי בכדי וכמו אשת איש דלא נפקע הקידושין לאחר מיתה ואסור בעריות כמו כך ביבמה נמי אלמא משוי זיקה כקידושין לענין הפקעה כלישנא דגמ' דזיקה בכדי לא פקעה [והוא כמו דצריך בבבלי במס' קידושין דף י"ג ע"ב למילף דמיתת הבעל מתיר משום דהא"מ דדמי לעריות דאסור לאחר מיתה כדמבואר שם במהרי"ט ז"ל דמשום דלא פקעי בכדי] ומאן דס"ל מותר באמה משום דס"ל דאין זיקה אבל בירושלמי אינו כן אלא אפילו למ"ד דיש זיקה מ"מ מותר באמה לאחר מיתה משום דס"ל דלא דמי זיקה לקידושין אע"ג דקידושין לא פקעי בכדי אבל זיקה פקעי כדאיתא כו"כ פעמים בירושלמי במס' יבמות מותר באמה זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה עיי"ש וכן מבואר שם בנו"י ז"ל ופשוט מאד ע"כ לפ"ז לא דמי זיקה לקידושין לענין דלא פקעי בכדי דקידושין דווקא גט ומיתת הבעל מפקיע ולא שום ענין אחר אבל בזיקה אינו כן:

והנה בענין דגזר רחמנא עלי' דערוה אינה נופלת ליבום הוא לאו דאין מצות יבום דוחה לל"ת שיש בה כרת ז"א אלא דגזה"כ הוא דאין עלה דין יבום ופשוט עיי' ברשב"א ז"ל דף כ ע"א והנה בהסוגיא דעלי' דפריך הגמ' מ"ט צריך עלי' הא בלא"ה אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ובעי הגמ' למימר דהא"מ דא"א הוא דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל כו' ללמד על כל העריות דתתייבם ודחי זאת בגמרא ואילו בירושלמי כן נשאר במסקנא

דבעי עליה משום דהא"מ אחות אשה מתיבמת דהא"מ אשת את הוי דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל:

והנה הא דאשת אח מתיבמת הוא לאו משום דעשה דיבום דוחה לל"ת והא"מ דא"א הוי יצא מן הכלל ללמד דכן כל העריות נדחין מפני עשה דיבום וקמ"ל עלי' דאין עשה דיבום דוחה לל"ת שיש בו כרת דעריות ז"א אלא דכן הוא מצותו עיי' בתוס' ז"ל דף ד' עיי"ש ולכך מותר אף ביאה שני' והא"מ דכל העריות ג"כ כן הוא מצותו דיבום ג"כ קמ"ל ע"ז עלי' דלא הוין בכלל דא"א ואין מצות יבום בשאר עריות ואחות אשה אינה זקוקה ליבום כלל ולפ"ז שפיר עולה הירושלמי כעין חומר דהנה אם שומ"י שזינתה מוחרת ליבמה לא תלי בפלוגתא דר"ע ורבנן דאפילו לר"ע נמי שפיר מתיבמת אי דזיקה לא פקעי בכדי כמו קידושין א"כ אפילו דהוי סוטה כמו א"א שזינתה אליבא דר"ע מ"מ כיון דהוית סוטה לאתר שנפלה בזיקה לא נפקע הזיקה דמעיקרא והוי עדיין זקוקה ואי דהוית ערוה דסוטה והוי כמו ערוה בכרת ואין עשה דיבום דוחה לה מ"מ מה בכך הא שפיר מתיבמת דהא הוי בכלל אשת אח וכמו דת"א מתיבמת דמצותו בכך כן נמי כל העריות דמצותו בכך דא"א יצא ללמד על כל הכלל דעריות דמתיבמת ולאו משום עשה דוחה לל"ת וג"ש דעלי' דממעט ערוה מיבום הוא דגזה"כ דאינה נופלת ליבום אבל הכא כשנפלה בהיתר הזיקה ומצות יבום עלה לעולם וכיון שנופלת ליבום שפיר מתיבמת אע"פ דהוי כל"ת דכרת משום דילפינן מא"א דמלמד על הכלל ע"כ הי' קס"ד דר"א דס"ל דמותרת ליבמה היא אפילו אליבא דר"ע דהא לא נפקע הזיקה ע"ז פריך דלא כן אריב"א בשם ר"א גופי' דשומ"י שמתה מותר באמה דס"ל דזיקה היתה בה כיון שמתה בטלה זיקתה ע"כ דס"ל דזיקה נפקע בכדי ולא דמי לקידושין א"כ אמאי מותרת לביתה הא הוי ערוה דסוטה ע"ז משני לא כדקס"ד דר"א דס"ל מותרת לביתה הוא לד"ה בגין דתנינן זה הכלל כו' מאן תנא הדא מתניתא לא רבנן ולא ר"ע אלא כיני מאן דמר מותרת לביתה רבנן דלא כר"ע כו' וזהו הטעם דר"א דס"ל דמותרת לביתה:

ואין להקשות לשיטת הירושלמי כשנעשה פצ"ד לאחר הנפילה מ"ט לא מייבם והיכי שייך גזירה ביאה ראשונה וכו' הא ביאה שני' ג"כ מותר כמו א"א דיצא מן הכלל וא"א לאו משום עשה דוחה לל"ת דהא ביאה שני' נמי מותר וא"ל משום גזה"כ דיבמת כדאמר רב דף כ' ע"א ז"א דהא התם נמי הטעם משום גזה"כ דיבמתו דאינה נופלת ליבום כלל כדכתב הרשב"א ז"ל וזה לא שייך בשנעשה פצ"ד לאחר נפילה דהא לא נפקע הזיקה כמו בשנעשה פצ"ד לאחר הקידושין דאפילו לר"ע לא נפקעו הקידושין בא"א ז"א דלשיטת הירושלמי אפילו למ"ד דיש זיקה נפקע בכדי ולשיטת הבבלי דלמ"ד דיש זיקה לא נפקע

בכדי לא קשה דהוא משום גזירה ביאה ראשונה דביאה שני' הוי ת"ל דלא ילפינן מיבום דאשת אח ללמד על הכלל ואפילו לר"ע דח"ל כחייבי כריתות דמי בנפלה ולבסוף נפצע דאיתא בד' ע"ט דלא מייבם הוא משום דעשה דיבום אינו דוחה לל"ת דחייבי לאוין לר"ע ודוק:

תורת הקנאות זו תורת עולמים אין האשה שותה ושונה כו' תמן תנינן אין משקין את הגיורת כו' עד סוף הסוגיא השייכות של הסוגיא דהשקאת הגיורת לכאן מפני דמסיק כורכמית ששתת ושנת ושילשה לפני שמעי' ואבטליון ושם שם במס' עדות ובמס' ברכות דף י"ט מסיק על הא דהשקאת הגיורת דכורכמית תוכיח ששתתה לפני שמעי' ואבטליון ודוק:

פרק ו

הלכה ב

ר' בון בר חייה בעי חמותה שאמרה אני ראיתי' שנטמאת ובא ע"א ואמר כו' בהאי סוגיא פסקתי על החקירה במעשה שהי' ע"א ואשה שמעידין בעדות אשה במלחמה דבעינן ב' עדים. אם אשה וע"א מעידין בעדות אשה זו במלחמה אם נחשב לב' עדים או כע"א דהא מאה נשים חשיבי כע"א הגם שהאמינו חכמים אשה אחת לעדות אשה כעד אחד מ"מ לא אמרינן בדאיכא ב' נשים יהי' כב' עדים ז"א אלא אפילו מאה נשים נמי כעד אחד דמי וא"כ אפילו אי איכא חד סהדי כשר עמה נמי נימא דלא האמינו חכמים לאשה לעולם רק כעד אחד אבל לא נתנו לה חכמים כח לעולם לענין ב' עדים ולא נתנו כח הצירוף לאשה אחת דלהוי כתרי אלא לעולם אין לה כח יותר מעד אחד הן ע"י ב' נשים אין להם כח ב' עדים וכן על ידי צירוף נמי לא מצינו שתקנו חכמים בזה שתהי' מועיל עדותה לסהדותא דתרי ואולי לא מהני לצירוף ודבר זה צריך ראי' מן התלמוד ודבר זה הי' חקירה בין הלומדים נרם יאיר:

ונראה לפענ"ד לה"ר דגם בצירוף מהני ויכולין לצרף אשה לעד כשר ולמידן בה דינא דתרי סהדי דגרסינן במס' גיטין (דף ה' ע"ב) איתמר בפני כמה נותנו לה ר"י ור"ח חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני שלשה וכו' והא קיי"ל דבדרבנן עד נעשה דיין אלא הכא בהא קמיפלגי מ"ס כיון דאשה כשרה להביא את הגט זימנין דמייתי לה איתתא וסמכי עלה ומר סבר אשה מידע ידעי עכ"ל הגמרא ופירש"י ז"ל זימנין דמייתי איתתא וכו' וסמכו עלה לאכשורי בשנים ואשה לא חזיא לאיצטרופי בהדייהו עכ"ל. ולכאורה קשה דכמו שהכשירוה לעדות זו של קיום הגט כן נכשיר לה לדון בדייני קיום דהא קיי"ל כל

הפסולין לדין פסולין להעיד וכיון דאכשרי לה לעדי קיום ה"נ אכשרה לדייני קיום ולמה לא נצרף לה גם לדייני קיום למה חמור דייני קיום מעדי קיום ולכאורה י"ל מכאן דאף דמכשירין אשה בעדות זו מ"מ לא מצינו שנתנו לה חכמים כח רק כעד אחד אבל אין לה כח לאיצטרופי למידן ע"פ כשנים אבל מצאתי בחידושי אדונינו הרשב"א ז"ל דמקשה זאת וז"ל תמיה לי אשה או אחד מן הפסולין שהביא את הגט מפני מה אין מצטרפין לקיום הגט כשם שנאמן לאמר בפני נכתב ובפני נחתם דהא בעלמא כל הפסולין לדין מחמת קורבא פסולין להעיד על חתם ידן של עדים ואין מקיימין ע"פ ולמה הוכשרו כאן להעיד ולא יוכשרו לקיום. י"ל כיון דקיום שטרות מדרבנן משום עיגונא אקילו בה אבל מכיון שהצריכו לאמר בפ"נ ובפ"נ בב"ד כדי לאמת ע"פ קרוב או ע"פ אשה מיהא שחתם ידן של עדים היא אין לך דין שהאשה והפסולין כשירין לו ועוד דלהבאת הגט הקילו והכשירו בה הנשים והפסולין חוץ מחשוק"ט והמנוין במשנתינו לפי שהקילו בדבר משום עיגונא לפי שלא ימצא את מי לשלח אלא זה וכאן שייך לומר משום עיגונא אקילו שאין הכל נעשין שלוחין להביא את הגט אבל לגבי קיום למה נקל בדבר ומה צורך יש בזה הלא ימצאו דים להישיבת ב"ד ולקיים בפניהם כנ"ל עכ"ל הרשב"א ז"ל. וא"כ הרי לפנינו מפורש דאם הי' שייך תקנת עיגונא גבי קיום כמו גבי עדות קיום הי' מצטרפין האשה לב' דיינים מיהא בצירוף ג' דינים אף דג' נשים לא יהי' חשובין רק כדיין אחד ואפילו מאה נשים כחד דמיא מ"מ ב' דיינים ואשה הוי ג' דיינים אלמא דמהני צירוף גבי אשה ואם נימא דלא מצינו תקנת חכמים בזה ואולי לא מהני להכשיר אשה רק כעד אחד אבל יותר מן עד אחד לא נתנו לה חכמים כח כמו דמאה נשים כעד אחד דמיין ולא מהני אשה לצירוף למהוי תרתי. א"כ מאי מקשה הרשב"א ז"ל דכמו דמהני לגבי עדי קיום ומכשירין אשה כחד סהדי כן נמי תצטרף לדייני קיום והוכרח לחלק בין דייני קיום לעדי קיום הא מעיקרא לא קשה מידי דלא תיקנו חכמים להכשיר האשה אלא בעד אחד בלבד. אבל לא לצרף לשנים א"ו דמוכח מהרשב"א ז"ל דמהני לצירוף ותירוצו הראשון של אדונינו הרשב"א ז"ל הוא נמי באופן זה דמחלק בין דייני קיום לעדי קיום דלעדות הכשירו חכמים לאשה משום עיגונא אבל לדין לא מצטרפת דלא מצינו בשום מקום דתהא אשה כשירה לדין ולא מצינו רק לגבי עדות דנאמנת אשה באיזה מקומות ולא בדין וכן פירושו מתוך שפירש לעיל דבקרוב מצטרף לדייני קיום אף דבעלמא דייני קיום הקרובים לבע"ד פסול מ"מ הכא הקילו משום עיגונא כדרך שהקילו והתירום בהבאת הגט ובעדות דוכתב לה לשמה ומקוים הוא וכשר עכ"ל. לפיכך מחלק הכא דבאשה לא אמרינן כן משום דאשה לאו בת דין היא כלל אף בעלמא ולא דמי להרוב שהוא

בר דין בעלמא אבל אשה לא מצינו בעלמא דאין לך דין שהאשה והפסולין כשירין לו. וכן מוכח פירושו בר"נ ז"ל דכ' שם ז"ל וי"א כיון שהזכיר אשה שהוא דבר שאינו מצוי ולא בקרוב משמע שאף הקרובים מצטרפין לשלשה דאע"ג בדיינים קרובים לבעלי דבר פסולין בעלמא אפ"ה הקילו והכשירן כאן כמו שהקילו והאמינו הבע"ד לקיימו ולאמר בפ"נ ובפ"נ כדתנן האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שצריכה לאמר בפ"נ ובפ"נ ואעפ"כ לא הכשירו שתצטרף האשה לג' משום דאשה לאו בת דין היא כלל עכ"ל. וזהו כוונת הרשב"א ז"ל ג"כ בתירוצא קמא כדברי הר"נ ז"ל ומדחלק בין עדי קיום לדייני קיום משום דלא מצינו בעלמא להכשיר אשה לדיין משמע אבל משום צירוף שפיר מהני אף דג' נשים כדיין חד חשיבי מ"מ בצירוף ב' דיינים חשיבי ג' וז"ב:

ועפ"י דברינו יש להבין בטוב טעם מה שתמהו המפרשים ז"ל על רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל דהשמיט הך בעיא דירושלמי (במס' סוטה פ"ו) רבב"ח בעי חמותה שאמרה אני ראיתי' שנטמאת ובא ע"א ואמר אני ראיתי' שנטמאת מה בא להעיד אם שלא להשקותה כבר נראית שלא לשתות אלא לא בא להעיד אלא לפוסלה מכתובתה שאין מוציאין ממון ע"פ עד אחד ע"כ. וכיון דהרמב"ם ז"ל פסק כר"ע דס"ל דעד אחד נאמן לטמאותה ע"כ שפיר הי' לו להביא הך בעיא בהלכה דכיון דכל עדותו לא מהני רק להפסידה מכתובתה מי נאמן או לא לכן ע"פ דברינו שפיר ניחא בע"ה דלכאורה קשה בפלוגתא דר"ט ור"ע באם עד אחד נאמן לטמאותה ולהפסידה כתובתה למה לן הנאמנות דע"א להפסידה כתובתה אף דלא נאמן הע"א לענין כתובתה מ"מ תיפוק לי' דלא נוטלת כתובה משום דאינה שותה וקי"ל בכ"מ דלא שותת לא נוטלת כתובה והרי במתי בעליהן עד שלא שתו קיי"ל כב"ה מתוך שלא שותת לא נוטלת כתובה משום דספק זנאי היא ספק לא זנאי ואינה מוציאת הכתובה מספיקא וכן בכל ט"ו נשים והשנויין בר"פ ארוסה (דף כ"ד ע"א) עיי"ש דלא שותת ולא נוטלת כתובה וא"כ כיון שלא שותת ממילא אין לה כתיבה דלאחר קינוי וסתירה אין האשה מוציאה כתובתה אלא בשתי' אבל בלא שתי' אין לה כתובה א"כ מ"ט דר"ט דס"ל דעד אחד נאמן לטמאותה ואינו נאמן להפסידה כתובה אמאי נוטלת כתובתה בלא שתי' ומי גרע ממתו בעליהן עד שלא שתו דלא נוטלת כתובתה וכן לר"ע דקתני כשם שנאמן לטמאותה נאמן נמי להפסידה כתובתה קשה ג"כ ל"ל הנאמנות דע"א בלא כך אין לה כתובתה מתוך שלא שותת:

וראיתי בס' נו"י ז"ל דמקשה זאת ומפלפל ע"ז הרבה [וכן ראיתי בכ"מ ז"ל דמקשה ג"כ בפ"א מה"ם על הרמב"ם ז"ל דפסק גבי מוזרת בלבנה דנוטלת כתובה הא מאחר שלא שותת אין לה כתובה וכמו כן מקשין התוס' ז"ל בר"פ מי שקינא על פירש"י ז"ל

עיי"ש בדף ל"א] [ועל חמותה וצרתה וכו' לא קשה כנ"ל למה נוטלת כתובה דא"ל דהוא מדרבנן]:

ונראה לפענ"ד דלא קשה מידי דגרסינן במס' סוטה (דף ו' ע"א) אמר רב עמרם הא מילתא אמר לן ר"ש ואנהר עיינין ממתניתין סוטה שיש לה עדים במדה"י אין המים בודקין אותה דאמר קרא ועד אין בה והא איכא דידעי בה וכו' וכו' עיין פירש"י ז"ל. ואנהר עיינין ממתניתין ושבאו לה עדים שהיא טמאה אי לימא מקמי סתירה פשיטא וכו' וכו' ומספקא בתוס' ז"ל אם דווקא עדים שנים מהני לאחר השקאה או דעד אחד נמי וכן הא דקאמר ר"ש דסוטה שיש לה עדים במדה"י אין המים בודקין אותה אם דוקא שנים או אף עד אחד עיי"ש והרמב"ם ז"ל פסק בפ"ג מה' ס' הלכה כ"ג וז"ל באו עדי טומאה אחר ששתתה הר"ז תצא בלא כתובה ואסורה לבעלה ואפילו לא אירע לה דבר מהדברים אלו מפני שאין המים בודקין אלא מי שאין לה עדים שמודיעין זנותה ועוד שמא בעלה אינו מנוקה מעון לפיכך לא בדקו המים את אשתו אבל אם בא ע"א והעיד שהיתה טמאה אינה אסורה ותשב תחת בעלה שהרי שתתה עכ"ל וכ' הבעל מל"מ ז"ל וז"ל דין זה דעד אחד לא נתבאר בגמ' אך הוא סברת רבינו ז"ל דס"ל דע"כ לא מהני ע"א אלא קודם שתי' דגזה"כ שלא תשתה כל שיש בה ע"א לטומאה וכיון דליכא שתי' להתירא נשארה באיסורה דומיא דנשים דאין ראוין לשתות מגזה"כ והם אסורות משום דליכא שתיה שיתירום ובזמן הזה נמי הוי דינא הכי דכיון דליכא מי סוטה נשארה באיסורה אבל אם כבר שתתה הרי היא מותרת עד שיבואו שני עדי טומאה אבל ע"א לא ואם הי' בא זה העד קודם שתיה היתה נאסרת לא מפני העד אלא מפני שהיתה נמנעת השתי' מגזירת הכתוב עכ"ל. ולפ"ז נראה לפענ"ד דהך פלוגתא דר"ט ור"ע גבי ע"א לא דמי לכל הני נשים דלא שותתים כמו ארוסה ושומ"י ואלמנה לכה"ג ומתו בעליהן עד שלא שתו או בא עלי' בעלה דהתם אינה שותת ואין המים בודקין אותה כדאיתא בגמ' בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו וכן כולהו דכוותי' אבל בעד דמונעה השתי' לאו דאמרינן דאין המים בודקין אותה ז"א אלא דהכא שפיר המים בודקין אותה דלא דמי לכל ט"ו נשים דהתם בוודאי אין המים בודקין אותה דנפקא לן מגזה"כ דתחת אישך וכי תשטה אשתו דלא נאמרה פרשה אלא בראוי לקיימה וראוי לאישות וה"פ דקרא כי תשטה אשתו בראוי לאישות הוא דאמר רחמנא והביא האיש את אשתו וכל הפרשה דהוא בדיקת המים האמור ג"כ בפרשה הא אין ראוי לקיימה ואינה ראוי' לאישות אינה בכלל מה שכתוב בפרשה דהוא בדיקת המים שכתוב בפרשה. וכיון דנתמעט ממה שכתוב בפרשה ממילה מבדיקת

המים שכתוב בפרשה נתמעטה וכן כולהו חמש עשרה נשים אבל ע"א לא נתמעט ממה שכתוב בפרשה דנימא דמבדיקת המים שכתוב בפרשה נתמעט. ז"א דהא אם דרשינן ועד אין בה הא אחד יש בה והיא לא נתפשה אסורה א"כ לא קאי אסוף הפרשה אלא מקיימין לי' לסוטה וודאית שלא תשתה אם כן ידעינן רק דלא מניחין לה לשתות ואסורה אבל לא נתמעט מבדיקת המים דכתי' בפרשה דנימא דאין המים בודקין אותה וכ"כ רש"י ז"ל במס' סוטה (דף ו' ע"א) בד"ה ועד כו' אע"ג דדרשינן לעיל לע"א נאמן בסוטה ולסוטה וודאית שלא תשתה עוד אין מקרא יוצא מידי פשוטו ודרשינן לי' נמי הכי ועד אין בה הוא דאמר והביא האיש את אשתו וכל הפרשה הא יש בה עד אין המים בודקין אותה עכ"ל. וכן פירש בד"ה ואנהרינהו לעיינין ממתניתין ומשום דקרא לאו ראי' הוא כ"כ דהא דרשינהו לסוטה ודאית שיש בה ע"א לפנינו וללמוד שלא תשתה ע"כ. וכוונתו דבשעה דדרשינן לי' לסוטה ודאית א"כ לא קאי אסוף הפרשה דהוא בדיקת המים ולא ממעטינן רק משתי' אבל אם אין מקרא יוצא מידי פשוטו וקאי אסוף הפרשה דהוא בדיקת המים נתמעט ביש ב' עדים מבדיקת המים. וכן הבין המ"ל ז"ל הנ"ל וז"ל אבל אי אמרינן דהקרא קאי אסוף הפרשה דהיינו אוהביא האיש את אשתו הפירוש הוא להיפך דה"ק ועדים שנים אין בה אלא ע"א אז הוא דוהביא האיש וגו' ויבדקוה המים אבל אם הי' בה שני עדים אין המים בודקין אותה וזה פשוט. א"כ ע"א לא נתמעט רק משתי' אבל לא מבדיקת המים אבל ב' עדים דקאי אסוף הפרשה נתמעט מבדיקת המים האמור בפרשה ועוד אי בע"א אין המים בודקין אותה א"כ אף לאחר שתי' שבא העד נמי תהא אסורה משום דלא בדקו לה המים אי מהני ע"א לבטל בדיקת המים מה לי קודם שתי' מה לי לאחר שתי' וכי בט"ו נשים כגון בממזרח לישראל אם נמצאת ממזרת לאחר שחי' יבדקו לה המים הא לא אשכחן בה חילוק:

ועוד דאי' מירושלמי (מס' סוטה פ"ג) דגרסינן שם זו טהורה לא שתלה לה זכות ולא שבאו לה עדים שהיא טמאה וכו' וכו'. אר"י כן אנו קיימין כששתת ולא בדקו לה המים שלא תאמר עדי שקר הם לפיכך לא בדקו לה המים אתא מימר לך שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה ע"כ וילפינן מטהורה היא עיי"ש וא"כ כל עיקר הטעם דילפינן בב' עדים דאין המים בודקין הוא משום דאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה א"כ אי אפשר לאמר בע"א דלא יבדקו לה המים דהא כל עיקר דאמרינן בב' עדים דאין המים בודקין אותה ולא אמרינן אדרבה סהדי שיקרא נינהו הוא משום גזה"כ שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה ולפ"ז היכי נימא בע"א דלא אמרינן עד שקר הוא ובדקו לה המים משום דאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה. א"כ

אחה אוחז אח החבל בתרי ראשין למה לא בדקו לה המים מפני שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה ומפני מה אסורה לביתה מפני שאין המים בודקין לה. דהא לשיטת הרמב"ם ז"ל דאינה נאסרת מפני העד רק מפני שמנוע השתי' וא"כ אוחז את החבל בשני ראשין אין המים בודקין מפני שהיא אסורה לביתה ואסורה לביתה מפני שאין בודקין אותה וא"כ אין כח לעד אחד יותר מב' עדים דכל כח דב' עדים דמבטלין בדיקת המים הוא משום דאסורה לביתה וזה לא שייך בע"א. אלא ע"כ דלדעת הרמב"ם ז"ל בע"א דבוודאי מהני בדיקת המים ומים בודקין אותה. ורק כשבא חד סהדי קודם השקאה אסור להשקות אותה ונאמן חד סהדי לטומאתה וע"כ אסור למחוק את השם אבל ע"א אינו מבעל בדיקת המים כיון דלאו גזה"כ היא דלא שייך בה שתי' דלא נאמרה פרשה בזה כט"ו נשים הנ"ל אלא משום איסור. וקי"ל בדבר שנעשה באיסור אם אין תקנה להאיסור שכבר עבד אי עבד מהני וכ"כ הפוסקום ז"ל. ובלא"ה כיון דלא מצינו בתורה דאין המים בודקין אותה מה"ת נימא דלא יבדקו המים:

וע"כ בזה הנפ"מ בין איכא ע"א קודם השקאה לאתא אחר השקאה דקודם השקאה אין מניחין אותה לשתות אבל כשבא לבתר דשתתה כבר בדקו לה המים. ומהרב בעל מ"ל ז"ל גופי' מוכח כן דלמה לו לחדש דס"ל לרבינו ז"ל דעד אחד לא מהני רק לענין השקאה ואינה אסורה מפני העד רק מפני שמונעה משתי' ואם נימא דקודם השקאה אין המים בודקין אותה וכשבא אחר השקאה מים בודקין אוחה ל"ל למימר דאינה אסורה מחמת העד אלא מחמת השתי' שלא שתתה ז"א דנימא שפיר דנאסרה מפני העד ורק אימתי האמינה תורה לעד רק קודם שתי' ולא בדקו לה מים אבל אחר שתי' לא האמינה התורה לעד אחד ובדקוה המים וסהדא שקר הוא ואלא ע"כ דלא מחלקינן בזה אלא דנאמן בין קודם שתי' ולאחר שתי' באופן אחד דלא נאמן רק לענין להמניע' השקאה ואם נימא דאין המי' בודקין א"כ מאי נפ"מ בין קודם שתי' לאחר שתי' כיון דנאמן שלא לבדוק המים ואלא ע"כ דלא מהני עדותן רק שלא ישקוה משום דאסור להשקותה ואסור למחוק אח השם בדאיכא חד סהדי והאמינו התורה ע"ז שוודאי נטמאת. וע"כ אין מניחין אותה לשתות אבל כשבא לאחר שכבר שתתה ובדקוה המים ונמצאת טהורה לא מועיל עדותו וז"ב לפענ"ד:

וע"ז שפיר ניחא מה שס"ל לר"ט דע"א נאמן לטמאוחה ולא להפסידה מכתובתה ולא קשה כלום האיך תוציא כתובתה הא עכ"פ לא שותת ואנן קי"ל בכ"מ שלא שותת לא נוטלת כחובתה ז"א דאימתי אמרינן כן רק בהנך ט"ו נשים וכמו שמתו בעליהן עד שלא שחו דקי"ל דאינה שותת ולא נוטלת כחובה דהתם אין המים בודקין אותה וכיון דאינה

יכולה לברר שלא זינחה האיך תטול כחובה אבל גבי ע"א דהמים בודקין אוחה וא"כ יש בידה לברר רק דאין מניחין לה לשתות ע"כ נוטלת כחובה [כמו בבעלה אינו רוצה להשקותה קי"ל במחניחין דף כ"ד דנוטלת כתובה] וה"נ היא טוענת דעד שקר הוא ואני יכולה לשתות ולברר שלא זנאי ורק אנן מאמינים להעד ואין מניחין לה לשתות ע"כ שפיר יש לה כתובה. והחילוק מבואר בפשיטות בין אם נימא דעד אחד אינו מבטל פעולת בדיקת המים רק אינו מניח לה לשחוח ומעכב אוחה מלשתות בין אם נימא דע"א מבטל בדיקת המים שלא יפעול פעולתה. דאם ע"א אינו מבטל בדיקת המים רק דאינו מניח לה לשתות דנאמן שנטמא'. וע"כ אסור למחוק אח השם. לכן אינו נאמן להפסידם כחובתה ואי קשיא סוף סוף היכי נוטלת כתובה בלא השקאה הא בלא בירור אינה מוציאם כתובתה ז"א דכיון דאינו נאמן ע"א לענין כתובה שפיר יש לה כתובה דהא יכולה באמת לברר ע"י השקאה שלא זינתה דהמים פועלים בדיקתה והרי היא טוענת שאני עתיד ליגרר ע"י השקאה ואין כח ביד הע"א למונעה ולעכבה מלשתות לענין כחובה דלענין כתובה הוי כמאן דליתא לע"א בעולם ואין לנו כח לעכבה ולא להניח אותה לברר. וכיון דהיא טוענת שאני יכולה לברר ומותר להשקינו כי עד שקר הוא שלא נטמאתי. וע"כ יכולה אני לברר רק דאנן מאמינים להעד ע"ז ס"ל לר"ט וכי היכן מצינו ע"א בממון כלום דהא לפי דבריה יכולה לברר ורק נאמנות דע"א מעכבה מלברר ע"ז מקשה דע"א אינו מועיל בנאמנותו רק לענין איסור אבל לא לענין ממון ואי דאינה יכולה לברר סוף סוף ע"י ע"א. הא עכ"פ היא טוענת שיכולה לברר וליטול כתובתה ורק ע"י הע"א אין מניחין לה לברר. וע"א בממון אינו כלום. אבל אי העד אחד מבטל בדיקת המים א"כ אינה יכולה לטעון שעד שקר הוא ואני יכולה לברר ז"א דאיך יתברר הא ע"י שלא יבדקו לה המים אין ראי' דהיא טהורה דשמא נטמאה באמת וממילא העיד העדות אמת והאיך יכולה לטעון שיכולה לברר דאם נטמאתי יפעול המים בדיקתן ז"א דאם נטמאה ממילא אמת הודעת העד אחד. ואין המים בודקין אותה וע"כ לא מהני מה שלא נאמן העד לענין כתובה דאפילו שאינו נאמן מ"מ האיך יבדקו לה המים דהמים אין בודקין רק באם נטמאה. ואם נטמאה הרי אמת העיד העד ושוב לא מהני בדיקתה. בשלמא אם בדיקת המים לא נתבטל ע"י העד ורק דע"י נאמנות שלו אסורין להשקותה. וע"כ לא מהני הנאמנות לענין להפסידה כתובתה דהא היא טוענת דשקר העד העיד ולא נטמאתי ואני מותרת לשתות ואם נטמאתי והודעת העד אמת יבדקו לי המים ומה שאתם מאמינים לדברי העד ואין מניחין לי לשתות ע"פ הע"א לא כל כמיניה דע"א להפסיד כחובתו. וע"כ שפיר נוטלת כתובה אבל אי נימא דאין המים בודקין אותה ע"פ

הע"א א"כ האיך יכולה לברר דהאיך תטעון לאו כל כמיניה דע"א דיפסיד כתובתי הלא שקר העיד דבאמת לא נטמאתי אבל מ"מ האיך יבדקו לה המים וע"כ אינה יכולה לברר הדבר וז"ב וע"כ ר"ע דס"ל שלא תטול הוא דווקא משום נאמנות דע"א כשם שע"א נאמן לטמאותה כן נאמן נמי להפסידה כתובתה אבל לא מפני שלא שותת:

ואם נימא דמצרפינן אשה לע"א ודנין בה דין ב' עדים יש מקום להקשות להך איבעיא דרבב"ח בחמותה שאמרה אני ראיתי שנטמאת ובא ע"א ואמר אני ראיתי' שנטמאת מה בא להעיד אם שלא להשקותה כבר נראית שלא לשתות לא בא להעיד אלא להפסידה כתובתה שאין מוציאין ממון ע"פ ע"א ע"ז יש להקשות הא הכא כיון דאיכא ב' סהדי על טומאה מה איכפת לן דליכא אלא חד סהדי אכתובה מ"מ לא נוטלת כתובה מתוך שלא שתתה והא מכיון דאיכא תדי סהדי אטומאה א"כ לא בדקו לה מיא כמו דגרסינן בהדיא אמר ר"ש סוטה שיש לה עדים במדה"י אין המים בודקין אותה ובתרי סהדי בוודאי אין המים בודקין אותה אליבא דכו"ע ודמיא לכל הנך ט"ו נשים דאין המים בודקין אותה ואינה נוטלת כתובה א"ל דנימא דלא מצרפינן אשה לע"א דיהא עדים אבל ז"א דהא שיטת הירושלמי דהא דאין המים בודקין בדאיכא ב' עדים הוא שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה כמו דגרסינן (בפ"ג דסוטה) בירושלמי א"ר יצחק כן אנן קיימין כששתת ולא בדקו אותה המים שלא תאמר עדי שקר הן לפיכך לא בדקו אותה המים אחא מימר לך שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה ע"כ. וא"כ כל עיקר דלא בדקו המים בדאיכא ב' עדים הוא משום שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה ולא מהני בדיקת המים רק לברר הספק אבל במקום שהיא אסורה לביתה לא מהני בדיקת המים וא"כ לפ"ז אימת לא מהני בדיקת המים בדאיכא ב' עדים דווקא בדאיכא ב' עדים כשירין בכ"מ אבל הכא גבי אשה וע"א דבאמת אשה פסולה לעדות בכ"מ רק בסוטה הכשירה התורה אין לנו ליתן בה כח אחר מאשר הכשירה התורה ועל מה מצינו שהכשירה התורה רק דווקא בע"א לענין להמניעה מלהשקותה ואפילו אם נצרף אותה לעוד ע"א אין מתגבר כחה להאמין לה יותר מהנאמנות שהאמינה תורה ומה"ת נימא דע"י צירוף חהי' נאמנת יותר ממה שהאמינה התורה דבשלמא בע"א כשר דלא האמינה התורה רק לענין להמניעה מלהשקותה אבל לא לאוסרה על ידו הוא משום החיסרון דהוא ע"א אבל שיצטרף עם ע"א ממילא נאמן לאוסרה כמו בכל התורה דב' עדים נאמנים אבל אשה דפסולה לעדות בכ"מ ואילולי גזה"כ לא היתה נאמנת אף להמניעה מלהשקותה רק מגזה"כ נאמנת לענין להמניעה מלשתות וא"כ אפילו אם יצטרף עוד ע"א עמה האיך אנו דנין על זה דין דב' עדים לאוסרה על בעלה הא אשה

פסולה לעדות ואין כאן ב' עדים רק לעכב השקאה וא"כ אפילו לאחר הצירוף אינה אסורה לביתה מפני אלו ב' עדים רק דמונעים השתי' ממנה ושיטת הירושלמי אפילו בב' עדים הא דלא מהני בדיקת המים הוא מפני שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה אבל בל"ז המים בודקין. וא"כ הכא נמי מתוך שהמים בודקין רק דאין מניחין לה לשתות שפיר נוטלת כתובה ואינו מפסדת כתובתה משום שלא שותת ורק ע"פ נאמנוח דע"א שפיר מיבעיא לרבב"ח חמוחה שאמרה וכו' מכיון דלא מהני עדותו לטומאה אולי לא מהני אף לכתובה:

וכ"ז הוא דווקא לשיטת הירושלמי דאין המים בודקין בב' עדים משום דאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה והוא משום דהירושלמי יליף מטהורה היא ולא שיש עדים שהיא טמאה ודייק דאין המים בודקין רק בטהורה אבל לא באשה שהיא אסורה לביתה ולפיכך דווקא בעדים שאוסרין אותה לביתה הוא דאין המים בודקין אותה אבל בעדים שאין אוסרין אותה לביתה שפיר בודקין המים דלא נתמעט מטהורה היא אבל לפי שיטת הש"ס דילן דגרסינן אמר ר"ש סוטה שיש לה עדים במדה"י אין המים בודקין אותה שנאמר ועד אין בה והאיכא דידעי בה עיין במס' סוטה (דף ו' ע"א) עיי"ש ולפ"ז אף דלא אסרוה לביתה הנך דידעי בה נמי אין המים בודקין אותה רק בדאיכא ב' עדים שנאמין על טומאתה אף דלא אסרוה לביתה אלא דידעי בה. ועפ"ז אפילו אשה דנאמנת בטומאת סוטה אפילו לא לאוסרה לביתה עם עד אחד הוי שפיר ב' עדים בצירוף ולא קרינן שוב ועד אין בה וע"כ מה איכפת לן שלא נוציא ממון ע"פ ע"א הא סוף סוף אינה נוטלת כתובה מחמת שלא שותת דאין המים בודקין אותה ואע"פ שבסוף הסוגיא (בסוטה דף ו') גרסינן תניא כוותיה דר"ש ולא מטעמי' טהורה היא ולא שיש עדים במדה"י מ"מ לא נתבטל הדין ממה שהיה בתחילה כמו דגרסינן במס' יבמות (דף מ"ב) אלא סתם מעוברת למניקה קיימא וכו' וכ' בתוס' ז"ל דר"ש הזקן ז"ל אומר דגרושה מעוברת מותרת לינשא מפני דכל עיקר הטעם בשביל זה ואינה משועבדת לו וכתב בתוס' ז"ל דהא לטעמא קמא משום דחסא אין נפ"מ בין גרושה לאלמנה ואע"פ דהדר מטעמא מדינא לא הדר וא"כ ה"נ דמדינא לא הדר מטעמא קמא. וכהילכתא ולאו מטעמא וכן הרמב"ם ז"ל פסק כטעמי' דר"ש בפ"ג מה' סוטה הכ"ג וז"ל באו עדי טומאה אחר ששתתה הר"ז תצא בלא כתובה ואסורה לבעלה ואפילו לא אירע לה דבר מדברים אלו מפני שאין המים בודקין אלא מי שאין לה עדים שמודיעין זנותה וכו' עכ"ל הרי כטעמא דר"ש וע"כ שפיר ניחא מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל הך בעיא דרבב"ח משום דסוף סוף אינה נוטלת כתובה דמשום צירוף נעשה ב' עדים שמודיעין זנותה ואין המים בודקין אותה ומתוך

שלא שותת אינה נוטלת כתובה [ומה שכתבתי לעיל להוכיח דלא נימא בע"א דאין המים בודקין אותה דשיטת הירושלמי דכל עיקר דאין המים בודקין בב' עדים משום דאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה וא"כ האיך נימא דבע"א דלא מהני לאוסרה רק דלא יבדקו לה המים הא כיון דלא מהני עדותו לאוסרה לביתה למה לא יבדקו לה המים הגם שכתבנו דלשיטת הש"ס דילן לא איכפת לן ע"ז ואפילו לא אסרו לביתה נמי לא יבדקו המים מכ"ז שפיר הוכחנו לעיל דע"כ לשיטת הירושלמי כן הוא דבע"א דלא אסרה לביתה המים. בודקין וכיון דלשיטת הירושלמי מוכח כן דבע"א מבטל השתי' משום דאסור לשתותה ולא מניחין לה לשתות וא"כ לא נחלק שיטת הבבלי ג"כ מזה ודו"ק]:

וכ"ז הוא לשיטת הרמב"ם ז"ל אבל לשיטת רבותינו בעלי התוס' ז"ל דס"ל דאף עד אחד נאמן אחר השתי' ומים אין בודקין אותה משום דאנן מאמינים לע"א ומה שלא בדקו לה המים משום דבוודאי איכא ב' עדים במדה"י כמו שכתב המל"מ ז"ל עיי"ש מ"מ ניחא נמי שיטת הירושלמי משום דדייקי התוס' ז"ל הלכה דידהו דע"א נמי מהימן משום דאמר עולא כ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים וכו' ולכאורה פי' הוא משום דבכ"מ דהאמינה תורה לע"א יש לו כח כמו שנים. וע"כ כמו גבי שנים לא אמרי' סהדי שיקרא נינהו כן נמי גבי אחד ומה שלא בדקו המים דאימר יש סהדי במדה"י ולא מחלקינן בין ע"א לב' עדים וכמו גבי שנים לא אמרינן סהדי שיקרא נינהו כן נמי גבי ע"א לא אמרינן סהדי שיקרא נינהו ומה שלא בדקו המים דאימר יש סהדי במדה"י וכ"ז הוא דווקא לר"ש דממעט בדיקת המים בדאיכא סהדי במדה"י משום ועד אין בה והא איכא דידעי בה וכיון דאיכא דידעי בה אין המים בודקין אותה אבל לפי הברייתא דממעטין מטהורה היא וכן שיטת הירושלמי דממעט מטהורה היא ואין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה א"כ באם לא אתו סהדי קמי ב"ד מאי הוי הא אינה אסורה לבעלה רק ע"י הגדה בב"ד וא"כ למה לא נאמר עד שקר הוא דהא לא בדקו לה המים וא"ל דילמא איכא ב' עדים במדה"י ז"א דהא כל עיקר דלא בדקו לה המים בב' עדים משום שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה וכ"ז דלא הגידו בב"ד אינה אסורה לביתה א"כ שפיר בדקו לה המים וניחא הכל. היוצא לנו מזה דאשה וע"א מצטרפין לב' עדים ותשובין כשנים בגט לענין בפ"נ ובפ"נ וכ"ש בעדות אשה במיתת הבעל דקיל טפי כדכתב הריב"ש ז"ל בסי' ר"מ דאע"ג דאמרי' במס' גיטין (דף ע"א) אר"י ב"מ אר"ש בעדות אשה דאקילו בה רבנן הוא דווקא במיתת הבעל דאקילו התם טפי דנאמן ע"כ אפילו בכתב נמי מהימן אבל בפ"נ לא מהני בכתב עיי"ש היטב וא"כ כ"ש בנ"ד דמצטרפין אשה וע"א לחשוב אותם כב' עדים:

אבל כ"ז דווקא יש מקום להוכחה שלנו לענין כת הצירוף רק דווקא אשה וע"א דהא דהאמינו חכמים לאשה בעדות אשה הוא מגדר עדות דהכשירו חכמים אשה לעדות כמו עד כשר ולא מתורת נאמנות אלא דעדות הוא והכשירו חכמים במקום זו אשה כמו איש וכ"כ הריב"ש ז"ל סי' שע"ז וז"ל. ואע"פ שנראה מן הגמ' דאפילו מפי עבדו כו' וכו' שאני הני שנאמנין בתורת עדות וכו' אלא חכמים האמינום בעדות אשה כעד כשר וכו' א"כ יש מקום לאמר דגם בצירוף עד כשר הוי כשנים והגם דלא נחשביה כב' עדים בב' נשים ולא נתנו להם חכמים הכח דב' עדים ולא חשבינן לב' נשים כב' עדים אבל מ"מ בצירוף עד כשר נחשבין כשנים ודנין בה דין דתרי סהדי ומוכרח כן מהך דגיטין (דף ה' ע"ב) הנ"ל וגם שם במה שמהימן עד אחד לאמר בפ"נ ובפ"נ הוא ג"כ בגדר עדות וכן אשה נמי בע"כ מתורת עדות וכ"כ הריב"ש ז"ל בסי' ר"מ וז"ל שם אלא שכל מי שכשר להיות שליח יהא נאמן לקיימו ובלבד שיאמר בפ"נ ובפ"נ אמנם בפיו כמו בעדות אחר דהא עדות גמור הוא לקיים הגט כדבעינן בגמ' שיאמר בפני שלשה כקיום שטרות או בפני שנים דעד נעשה דיין בקיום שטרות וכו' וכו' אבל בכאן בעינן אמירה ממש כשאר עדות וכו' אלמא דגם אשה דצריכה לאמר בפני ג' הוא משום עדות עיי"ש ותמצא כן ולפ"ז אימתי מוכח דע"י צירוף עד כשר חשבינן לה כשני עדים היינו דווקא באשה אבל מסל"ת דאינו בא להעיד כמו שכתב הב"ש ז"ל בס"ק ל"ו עיי"ש דמסל"ת אינו בעדות כלל אלא משום דקים לן דקושטא קאמר ומשום עיגונא הקילו חז"ל עיי"ש. ולפי"ז האיך נצטרף אותו לע"א לחשוב אותו כב' עדים דהא מסל"ת לא מהימן בתורת עדות אלא דקושטא קאמר ונמצא שאין כאן אלא ע"א לבד:

אבל מ"מ יש לאמר דהא קיי"ל דלא אברו סהדי אלא לשיקרא. וגזר רחמנא שלא יתאמת הדבר רק ע"פ שנים והא דמשה ואהרן כשהם קרובים לא מקבלין אותו לעדים לאו משום דלא מהימני אלא דגזה"כ הוא כבר בארתי בשו"ת הרידב"ז סי' ב' בשם הגאון בעל בית מאיר ז"ל דהוא מגזה"כ דלא מקבלין הגדה דידהו וממילא הוי כאילו לא הגידו ולא נתאמת הענין:

א"נ כמו שכתב הבעה"ט ז"ל דגזירת הכתוב דלא יהא נאמנים עי' בתשובותי סי' ב' אבל בא"ס דכל עיקר דבעינן ב' עדים הוא לאמת הדבר ולא נתאמת הענין מגזה"כ רק ע"פ שנים. ולפ"ז כיון דמסל"ת נאמן כעד אחד. ולענין נאמנות לא גרע מן ע"א ואשה שהם נאמנים בתורת עדות והוא בתורת נאמנות אבל הנאמנות שלו הוא כע"א וכאשה והרי המהרי"ק ז"ל כתב בסי' קכ"א דמסל"ת עדיף מאשה המתכוונת להעיד עיי"ש היטב ותמצא כן. וא"כ כמו דמצטרפין אשה לעד כשר לענין ב' עדים. ה"נ נצרף מסל"ת לענין

נאמנות. דהא המהרי"ק ז"ל ס"ל דעדיף הימנותא דמסל"ת מסהדותא דאיתתא ישראלית המתכוונת להעיד. והגם דב' מסל"ת לא חשיב נאמנות כבתרי סהדי אבל מסל"ת ועד אחד חשיב נאמנות כבתרי וא"כ כמו דמצטרפין סהדותא דאיתתא לע"א לענין עדות כן נמי מצטרפין נאמנות של מסל"ת לע"א לענין נאמנות. וכ"כ המהרי"ק ז"ל ומאחר דאשה מפי אשה מפי עבד מהימנא כ"ש כותי מפי כותי במסל"ת עכ"ל. וה"נ בנ"ד כמו דמצטרפין סהדותא דאיתתא לע"א לענין תרי סהדי כן נמי מצטרפין נאמנותו של מסל"ת לע"א לענין נאמנות דיהא נאמנות כשני עדים וע"כ דע"א מהימן כע"א ולא פחות והראיה דהא סהדותא דאשה בעדות אשה הוי' כע"א כדגרסינן מאה נשים כע"א דמיין וכיון שעדיף נאמנותו של מסל"ת מסהדותא דאשה ע"כ דלא גרע נאמנותו מע"א לענין נאמנות וכיון דנאמן כע"א לענין נאמנות א"כ אם נצטרף אוחו לעד כשר יהא נאמנות של שנים. וכיון דלא איברו סהדי אלא לשיקרא והא דצרכינן ב' עדים הוא לאמת הדבר ע"פ שנים. וא"כ בנ"ד אע"ג דלא חשיבי ב' עדים מתורת עדות אבל מ"מ זכינו לנאמנות כבתרי ומכיון דלא איברו סהדי אלא לשיקרא הרי נתאמת הדבר ע"פ שנים. והא דבעינן בעלמא מתורת עדים הוא משום גזה"כ דלא יתאמת הדבר בלא עדים בתורת עדות כמשפט העדות ואם חסר ממשפטי העדות או דלא מקבלינן ההגדה ודמיא כאילו לא הגידו וממילא לא נחאמת או דלא מהימני מגזה"כ אם חסר ממשפטי העדות אבל אם היו נאמנים היינו דנין להוציא ממון כמתרי סהדי אך דגזה"כ במשפטי העדות דלא נאמנים ולא נתאמת הדבר אבל במקום דמהימני שנים בלא תורת עדות הרי חשיב כב' עדים בכ"מ וכן מצינו במס' שבועות (דף מ"ב ע"א) ההוא דאמר לחבריה מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא אזל פרעי' באפי תלתא אר"פ כבי תרי הימני כבתלתא לא הימניה א"ל ר"ה ברדר"י לר"פ אימור דאמור רבנן איזיל בתר רוב דיעות ה"מ לענין אומדנא דכמה דנפישי בקיאי טפי אבל לענין עדות מאה כבתרי ותרי כמאה עכ"ל וכן פסקינן בשו"ע חו"מ סי' ע"א אלמא דהיכי דנאמן כבי תרי חשיב כמו עדות כדאמרינן אבל לענין עדות מאה כתרי ותרי כמאה וכן מה דקי"ל בכ"מ דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי הוא מגזה"כ כי הוא זה עיין ברש"י ז"ל במס' קידושין (דף ס"ה) עיי"ש ועיין בקצוה"ח ז"ל ל"ד עיי"ש דהאמינה התורה על עצמו כב' עדים והתם אע"ג דלא בתורת עדות הוא אלא בתורת נאמנות דהא לא בעינן משפטי עדות כמו מפיהן ולא מפי כתבם דהא אם יתחייב א"ע בכתב נמי כמאה עדים דמי וכן כל הפרטים אלא דנתן לו התורה נאמנות כמו ב' עדים ואלמא מכיון דאיכא נאמנות כב' עדים חשיב כב' עדים גמורים והוא מטעם דלא איברו סהדי אלא להתאמת הדבר דלא איברו אלא לשקרא והא דבעינן תורת עדים ומשפטי עדים הוא משום גזה"כ

דלא יתאמת כי אם בשני עדים במשפטי עדות אבל במקום דמהימן בנאמנות כב' עדים שפיר חשיב כתרי עדים דלא בעינן תורת עדות רק כדי שנאמין להם ולדבריהם אבל אם מאמינים להם כשנים בלא תורת עדות שפיר חשובים כשנים וא"כ ה"נ כשנצרף הימנותא דמסל"ת דהוא נאמן כע"א לע"א כשר ויהא נאמנים כשנים. חשובים כשני עדים ולפי הרבה פוסקים ז"ל דטילטול והזזה ממקומו חשיב כקברתיו לזאת איתתא דא מותרת לעלמא בתר חליצה היבום. והנראה לפענ"ד כתבתי. ה' יתברך יצילני ממכשול שלא אכשל בדבר הלכה ח"ו ולא אכשל בב"א שאינן מהוגנים ח"ו שלא אומר על טמא טהור וה' ישלח משיחינו ויתקוים בנו במהרה הנביאה ושבתם וראיתם וגו' בב"א: